

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Adéla JARMAROVÁ

**DOPADY PANDEMIE COVIDU-19 NA CESTOVNÍ RUCH
V SO ORP LITOVEL**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.

Olomouc 2024

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Adéla Jarmarová (R21109)

Studijní obor: Geografie

Název práce: Dopady pandemie covidu-19 na cestovní ruch v SO ORP Litovel

Title of thesis: Impact of the pandemic covid-19 on tourism in SO ORP Litovel

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.

Rozsah práce: 47 stran

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá zhodnocením dopadů pandemie covidu-19 na cestovní ruch v SO ORP Litovel. Součástí práce je také charakteristika oblasti a zhodnocení jejich předpokladů pro cestovní ruch. Pro popsání dopadů pandemie na cestovní ruch je využito rozhovorů s vybranými regionálními aktéry cestovního ruchu a analýza dat o počtu návštěvníků turistických cílů. Hlavním výsledkem je zhodnocení, jak pandemie covidu-19 ovlivnila cestovní ruch ve sledovaném území.

Klíčová slova: cestovní ruch, pandemie, covid-19, SO ORP Litovel

Abstract: This bachelor thesis deals with the evaluation of the covid-19 pandemic impacts on tourism in SO ORP Litovel. The thesis contains characteristics of the observed area and assessment of conditions for tourism. Interviews with selected regional tourism participants and data analysis on visitor numbers to tourist destinations are used to describe the effects of the pandemic on tourism. The main result is an assessment of how the covid-19 pandemic has affected tourism in the observed area.

Key words: tourism, pandemic, covid-19, SO ORP Litovel

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. Mgr. Jindřicha Frajera, Ph.D. a za pomoci pramenů, které jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů a literatury.

.....

V Olomouci dne

.....

Podpis autora

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Jindřichu Frajerovi Ph.D. za vedení, odborné rady a cenné připomínky, které mi pomohly při psaní práce. Zároveň děkuji všem regionálním aktérům cestovního ruchu, kteří mi poskytli rozhovor a data, která byla stěžejní součástí této práce. V neposlední řadě děkuji své mamě a příteli za podporu během celého studia a při psaní práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla JARMAROVÁ**
Osobní číslo: **R21109**
Studijní program: **B0532A330021 Geografie**
Téma práce: **Dopady pandemie covidu-19 na cestovní ruch v SO ORP Litovel**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se bude zabývat dopady pandemie covidu-19 na cestovní ruch v SO ORP Litovel. Předpokládá se práce s dostupnými daty o návštěvnosti turistických destinací, případně daty o počtu ubytovaných osob (přenocování). Výzkum bude doplněn dotazníkovým šetřením či polostrukturovanými rozhovory s vybranými aktéry v regionálním cestovním ruchu.

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 – 8 000 slov**
Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

BENJAMIN, S., DILLETTE, A., ALDERMAN, D. H. (2020): "We can't return to normal": committing to tourism equity in the post-pandemic age. *Tourism Geographies*, 22 (3), 476–483.
FEDYK, W. et al. (2022): How Did the COVID-19 Pandemic Affect Functional Relationships in Activities between Members in a Tourism Organization? A Case Study of Regional Tourism Organizations in Poland. *Sustainability*, 14 (19), 12671.
LI et al. (2021): The impact of COVID-19 on the regional tourism flow network: an empirical study in Hubei Province. *Current Issues in Tourism*, 25, 287–302.
VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. et al. (2011): *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Aleš Čeněk: Plzeň.
ZENKER, S., KOCK, F. (2020): The coronavirus pandemic – A critical discussion of a tourism research agenda. *Tourism Management*, 81, 104164.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 30. března 2023

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2024

Obsah

1. ÚVOD A CÍLE PRÁCE	9
2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP LITOVEL	10
2.1 Socio-ekonomická charakteristika SO ORP Litovel	11
2.2 Fyzickogeografická charakteristika SO ORP Litovel	14
2.3 Předpoklady pro cestovní ruch v SO ORP Litovel.....	15
3. METODIKA PRÁCE	19
4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	20
4.1 Definice cestovního ruchu a jeho vymezení.....	20
4.2 Typologie cestovního ruchu	20
4.3 Aktéři a účastníci cestovního ruchu.....	21
4.4 Rizika ovlivňující cestovní ruch	21
5. DOPADY PANDEMIE COVIDU-19 NA CESTOVNÍ RUCH	23
5.1 Pandemie covidu-19 ve světě	23
5.2 Pandemie covidu-19 v České republice	25
5.3 Dopady pandemie na cestovní ruch České republiky	28
6. VÝSLEDKY A DISKUZE	30
6.1 Dopady pandemie na cestovní ruch v SO ORP Litovel pohledem vybraných regionálních aktérů cestovního ruchu	30
6.2 Dopady pandemie na cestovní ruch v SO ORP Litovel pohledem statistik o návštěvnosti	35
6.3 Diskuse výsledků.....	38
7. ZÁVĚR	40
8. SUMMARY	42
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

CHKO – Chráněná krajinná oblast

NPR – Národní přírodní rezervace

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností

TIC – Turistické informační centrum

UNWTO – Světová organizace cestovního ruchu

WHO – Světová zdravotnická organizace

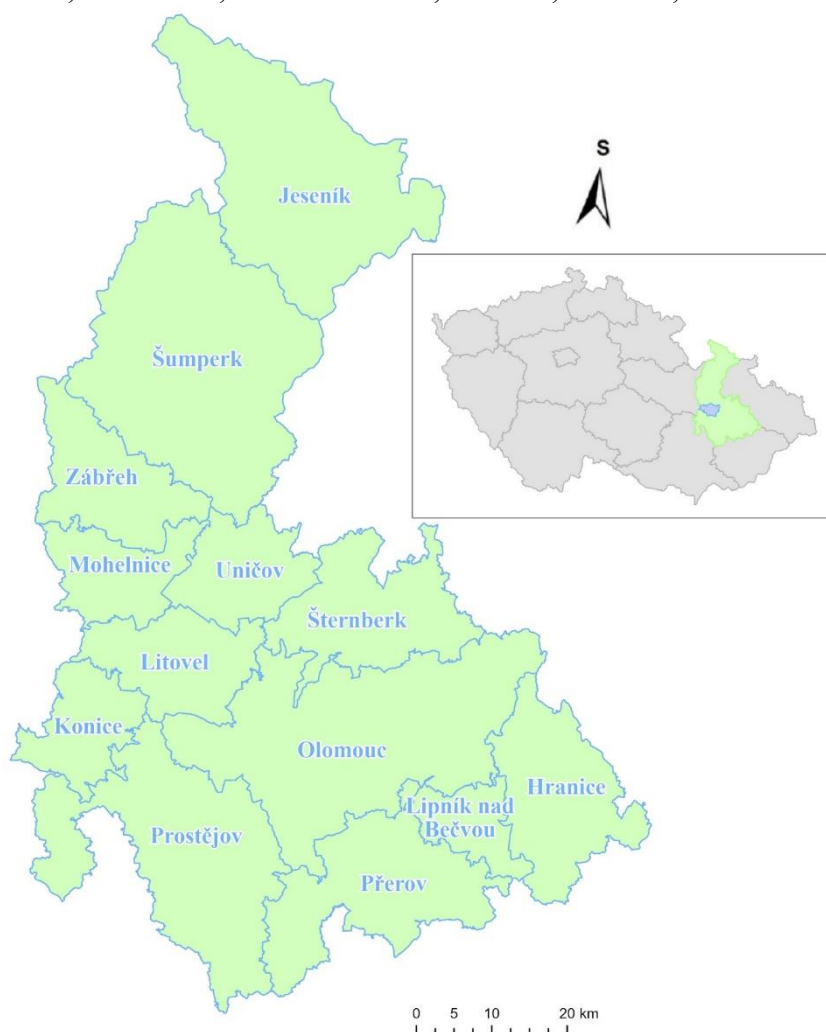
1. ÚVOD A CÍLE PRÁCE

Pandemie způsobená onemocněním covid-19 byla výjimečnou událostí, která negativně zasáhla do všech odvětví lidské činnosti. Šlo o kombinaci přírodní katastrofy, společensko-politické krize, ekonomické krize a krize poptávky v cestovním ruchu (Kock a Zencker, 2020). Jedním z nejvíce zasažených odvětví pandemií bylo právě odvětví cestovního ruchu, a to jak v globálním, národním tak i regionálním měřítku. V desetiletí před pandemií byl rozvoj cestovního ruchu velmi dynamický a tento trend byl pandemií razantně přerušeno (Fedyk a kol., 2022). Jak tvrdí Benjamin a kol. (2020), turismus sám byl hlavním strůjcem své zkázy, protože pomáhal šířit covid-19 pomocí nevědomého cestování, nadměrného turismu a špatných rozhodnutí úřadů s neuzavřením turistických destinací. Cestovní ruch byl velkou měrou zasažen v důsledku přijímaných opatření, které měly zamezit a zpomalit rychlé šíření nákazy v populaci. V tento moment, téměř 2 roky po zrušení většiny opatření, které cestovní ruch omezovaly, je ideální čas podívat se a zhodnotit, jak a jestli vůbec tato pandemie ovlivnila cestovní ruch.

Cílem této práce bude zmapovat dopady pandemie covidu-19 na cestovní ruch ve správním obvodu ORP Litovel na základě rozhovorů s vybranými regionálními aktéry cestovního ruchu. Konkrétně se bude jednat o odhalení vlivu vybraných opatření, které omezovaly cestovní ruch, na počínání jednotlivých aktérů. Dalším důležitým bodem bude zjištění, jak se pandemie projevila ve statistikách návštěvnosti turistických destinací, které evidují počty návštěvníků. Ze získaných dat bude cílem zjistit, jak a jestli vůbec se pandemie podepsala na počtu návštěvníků turistických cílů. Analýza bude obsahovat srovnání počtů návštěvníků v letech před pandemií, během ní a po ní (konkrétně roky 2018 až 2022) a čísla budou doplněna slovy regionálních aktérů, kteří rovněž tuto situaci budou hodnotit.

2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP LITOVEL

Obec Litovel byla vymezena jako obec s rozšířenou působností na základě zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ze dne 13. června 2002. Následně byl dne 15. srpna 2002 stanoven správní obvod obce s rozšířenou působností vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb. Ke vzniku obcí s rozšířenou působností a správních obvodů obcí s rozšířenou působností došlo 1. ledna 2003, kdy vešly v platnost reformy územní veřejné správy (ČSÚ, 2024a). Správní obvod obce s rozšířenou působností Litovel se nachází v Olomouckém kraji v západní části okresu Olomouc a tvoří jej dohromady 20 obcí, z nichž jedna obec je městem, a to obec Litovel. Obce spadající do správního obvodu obce s rozšířenou působností Litovel jsou Bílá Lhota, Bílsko, Bouzov, Červenka, Dubčany, Haňovice, Cholína, Litovel, Loučka, Luká, Měrotín, Mladeč, Náklo, Olbramice, Senice na Hané, Senička, Slavětín, Střeň a Vilémov.

Obrázek 1 Lokalizace SO ORP Litovel v rámci ČR a Olomouckého kraje

(zdroj: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2023; vlastní zpracování)

2.1 Socio-ekonomická charakteristika SO ORP Litovel Obyvatelstvo

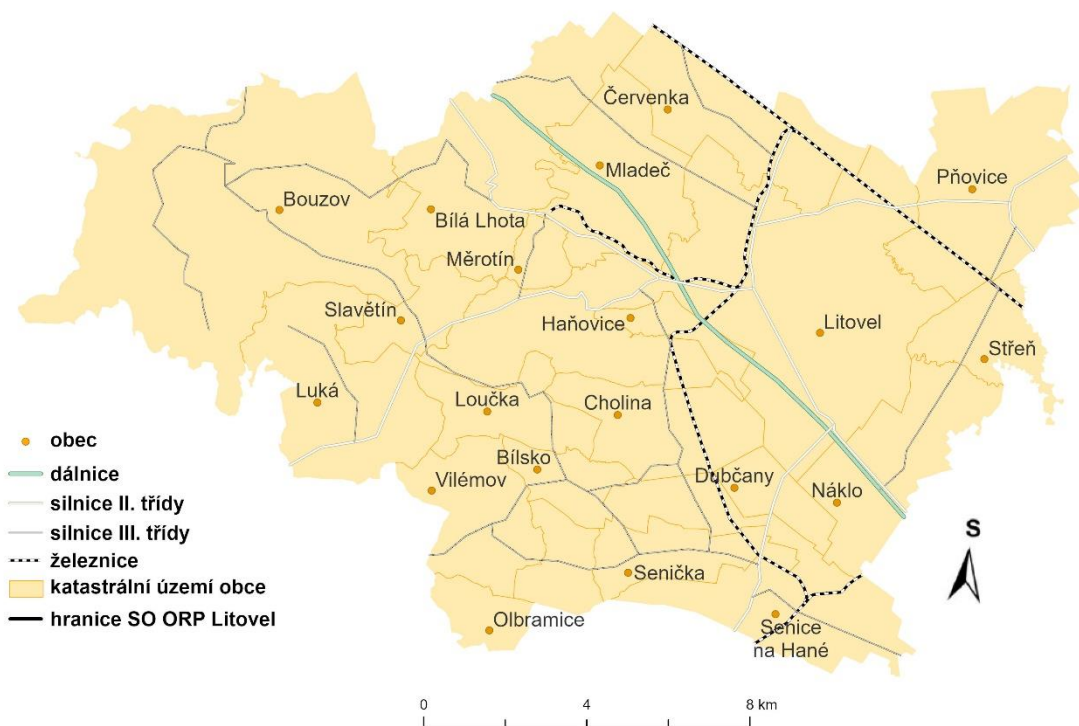
K 1. lednu 2023 činil počet obyvatel SO ORP Litovel 23 804, přičemž v populaci mírně převažuje počet žen 12 024 (50, 5 %) nad počtem mužů 11 780 (49,5 %). Dle ČSÚ činila rozloha SO ORP Litovel 247,48 km² (ČSÚ, 2023b). Hustota zalidnění území je tedy asi 96,2 obyvatel/km², což při porovnání s průměrnou hustotou zalidnění v ČR, která dosahuje 137,3 obyvatel/km², je výrazně nižší hodnota. Historický vývoj počtu obyvatel je zachycen od roku 1869, kdy proběhlo první sčítání lidu. V tomto roce činil počet obyvatel v obcích dnes spadajících do SO ORP Litovel 22 850. Nejvyšší počet obyvatel v obcích sledovaného území byl při sčítání obyvatel v roce 1921, kdy dosáhl počtu 27 080. Poté se počet obyvatel snižoval, největší skok nastal ve sčítání po druhé světové válce, kdy zde žilo 22 292 obyvatel. V dalších sčítáních obyvatel se držel počet v rozmezí od 23 tisíc do 24 tisíc (ČSÚ, 2023b a ČSÚ, 2005). Nejlidnatější obcí SO ORP je Litovel s 9 712 obyvateli, naopak obcí s nejnižším počtem obyvatel je obec Slavětín s pouhými 196 obyvateli (ČSÚ, 2023b).

Tabulka 1 Populační velikost obcí v SO ORP Litovel k 1. 1. 2023

obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel
Bílá Lhota	1 167	Měrotín	272
Bílsko	229	Mladeč	720
Bouzov	1 564	Náklo	1 507
Červenka	1 453	Olbramice	219
Dubčany	277	Pňovice	1 027
Haňovice	460	Senice na Hané	1 773
Cholina	712	Senička	368
Litovel	9 712	Slavětín	196
Loučka	212	Střeň	606
Luká	896	Vilémov	434

Zdroj: Český statistický úřad 2023, Počet a pohyb obyvatelstva; vlastní zpracování

Co se věkové struktury obyvatelstva týče, nejvíce zastoupenou skupinou je věková kategorie obyvatelstva v produktivním věku, tedy osoby ve věku 15-64 let. Dále převažuje poproduktivní složka obyvatelstva (osoby 65 let a starší) nad složkou předproduktivního věku, která zahrnuje osoby mladší 15 let. Index stáří ve správním obvodu ORP Litovel, který vyjadřuje počet obyvatel v poproduktivní složce obyvatelstva na 100 obyvatel v předproduktivní skupině je 130,8, to znamená, že na 100 obyvatel v předproduktivní skupině spadá asi 131 obyvatel v poproduktivní skupině. (ČSÚ, 2023c)

Obrázek 2 Sledované území v roce 2023

(Zdroj: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2023, vlastní zpracování)

Dopravní poloha

Nejdůležitější komunikací, která prochází sledovaným územím je dálnice D35, která spojuje Olomouc s Mohelnicí a v plánu je její prodloužení až do Hradce Králové. Díky napojení na dálnici D35 je tranzit na území a dopravní dostupnost do krajského města Olomouce rychlejší. Dalšími významnými silnicemi na sledovaném území jsou silnice II. třídy II/447 spojující město Litovel se Šternberkem, dále silnice II/449, která spojuje Rýmařov s Prostějovem a prochází městem Litovel, silnice II/635, což byla bývalá státní silnice č. 35, která spojovala Olomouc s Mohelnicí a byla nahrazena dálnicí D35 (Ředitelství silnic a dálnic, 2023). Z obrázku 2 lze vidět, že územím prochází také železniční tratě, z nichž je nejvýznamnější 3. tranzitní železniční koridor, který v Česku spojuje Mosty u Jablunkova s Chebem (Ministerstvo dopravy, 2023). Dále územím prochází lokální tratě č. 273 (spojující obec Červenka s Prostějovem), č. 274, která spojuje Litovel s Mladčí, ale je využívána pouze rekreačně a pro nákladní dopravu (ÚAP, 2020).

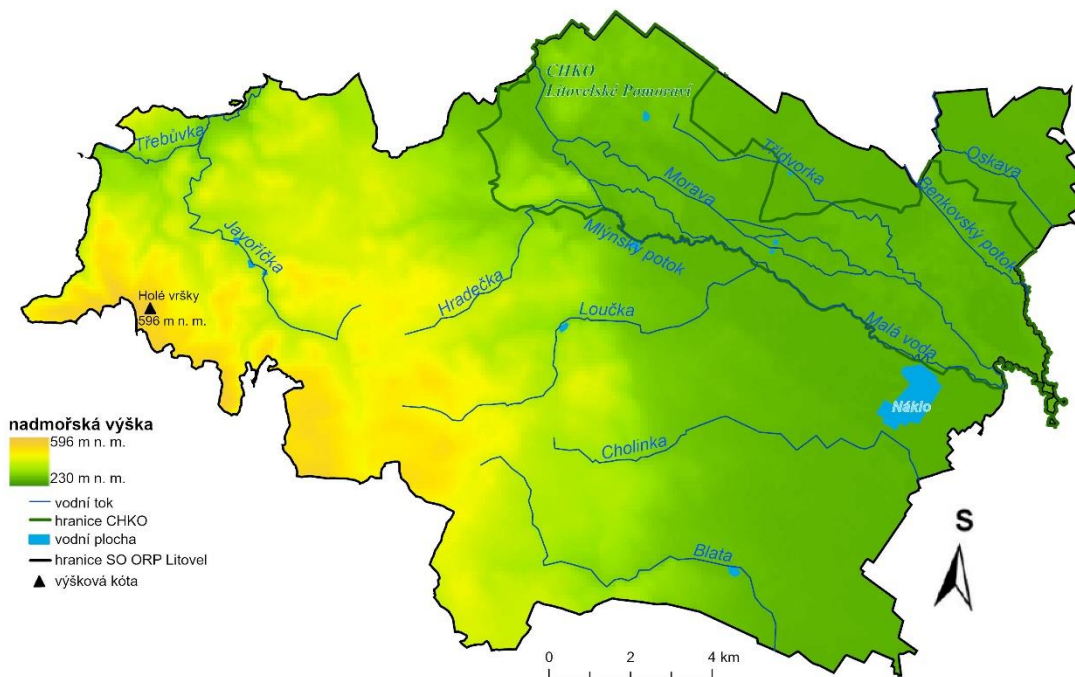
Hospodářství

Zemědělská půda ve sledovaném území tvoří 58 % z celkové rozlohy území (ČSÚ, 2023), což reflektuje převážně nížinný charakter území a odráží velký význam zemědělství v oblasti. Co se průmyslu týče, tak největší zastoupení má průmysl potravinářský, a to především díky významnému zemědělskému využití oblasti. Toto odvětví průmyslu je situováno zejména do města Litovel a jeho místních částí. Jedná se například o Pivovar Litovel a.s., sýrárnu Brazzale Moravia, a. s. nebo firmu zaměřující se na výrobu těstovin Europasta SE. Dále je významně zastoupeno strojírenství, které je ve sledovaném území koncentrováno především ve městě Litovel, například firmou SEV Litovel s. r. o. zaměřující se na výrobu gramofonů nebo společnost HTM Sport, s.r.o.. Dále je zde zastoupen papírenský průmysl, a to firmou Kimberly-Clark s.r.o. Litovel.

2.2 Fyzickogeografická charakteristika SO ORP Litovel

Geomorfologie

Území SO ORP Litovel se rozkládá ve dvou geomorfologických systémech, tudíž ním prochází hranice mezi Alpínsko-himalájským a Hercynským systémem. Alpínsko-himalájský systém se nachází v západní části území, které je hornaté a je součástí geomorfologického celku Zábřežská vrchovina. Nachází se zde také nejvyšší bod v SO ORP Litovel, vrchol Holé vršky (596 m n. m.). Nížinatá východní část území je součástí Hercynského systému a spadá do geomorfologického celku Hornomoravský úval (Demek, 1987). Ve východní nížinaté části se nadmořská výška příliš nemění a nejnižší místa území leží v nadmořské výšce 230 metrů (viz obrázek 3).

Obrázek 3 Fyzickogeografická mapa sledovaného území

(zdroj: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2023; vlastní zpracování)

Hydrologie

Nejvýznamnějším vodním tokem ve sledovaném území je řeka Morava. Celé území tedy spadá do povodí Moravy, které má rozlohu 26 579,69 km². Řeka Morava pramení v pohoří Králický Sněžník a ústí na Slovensku do Dunaje, spadá tedy do

úmoří Černého moře. Řeka Morava se zde významně rozvětňuje v trvalá a periodická ramena, a tvoří tzv. vnitřní deltu (CHKO Litovelské Pomoraví, 2023). Tato oblast se díky své jedinečnosti v podobě periodicky zaplavovaných lužních lesů stala chráněnou krajinnou oblastí CHKO Litovelské Pomoraví. Tok řeky v této oblasti je hojně využíván k rekreaci v podobě splouvání řeky na raftech či kánoích. Dalšími toky, které se nacházejí na sledovaném území jsou menší přítoky řeky Moravy, levostrannými přítoky jsou například Třídvorka, Benkovský potok nebo Oskava, pravostranné přítoky na území jsou řeka Třebůvka, Hradečka nebo Loučka (viz obrázek 3).

2.3 Předpoklady pro cestovní ruch v SO ORP Litovel

Díky svému rozmanitému prostředí nabízí ORP Litovel celou řadu rekreačních aktivit, spíše krátkodobého charakteru. Z fyzickogeografických i socioekonomických charakteristik lze vycházet i při určování předpokladů pro cestovní ruch dané oblasti. Mezi přírodní předpoklady, které Kopšo a kol. (1992) považují za důležité jsou reliéf území, klimatické, hydrologické a biogeografické podmínky. Ze zajímavých forem reliéfu, které zmiňují Vystoupil, Šauer a kol. (2011), se na sledovaném území vyskytují krasové jeskyně a skalní útvary. Konkrétně se jedná o Javoříčské jeskyně, Mladečské jeskyně a jeskyni Podkova, v jejichž blízkosti se vyskytují další zajímavé útvary jako například skalní brána, závrtý nebo propast. Dalším z přírodních předpokladů pro cestovní ruch jsou hydrologické předpoklady. Jedná se zejména o řeku Moravu, která protéká severozápadní částí území, kde se větví do husté sítě propletených ramen, meandruje a vytváří širokou nivu (Holec a kol. 2022). Díky tomu zde jsou ideální podmínky pro vodáctví. Územím prochází úsek řeky Moravy, který Vystoupil a kol. (2006) zařazují mezi nejvyužívanější úseky řek pro vodní turistiku na území ČR. Na sledovaném území se nachází 2 vodácké kempy, které jsou v letních měsících vytížené velkým množstvím návštěvníků. Další přírodní vodní plochy, které jsou lákadly pro letní rekreaci u vody jsou zatopený lom Nová Ves a dále zejména pískovna Náklo, která se v posledních letech těší velké oblibě a je zde významně rozvíjena doprovodná infrastruktura jako například vybudování centra vodních aktivit, rozšiřování míst pro karavany nebo rozšiřování sezónních restauračních zařízení. Co se biogeografických předpokladů týče, má část sledovaného území velký potenciál. Zejména se jedná o území, které je součástí CHKO Litovelské

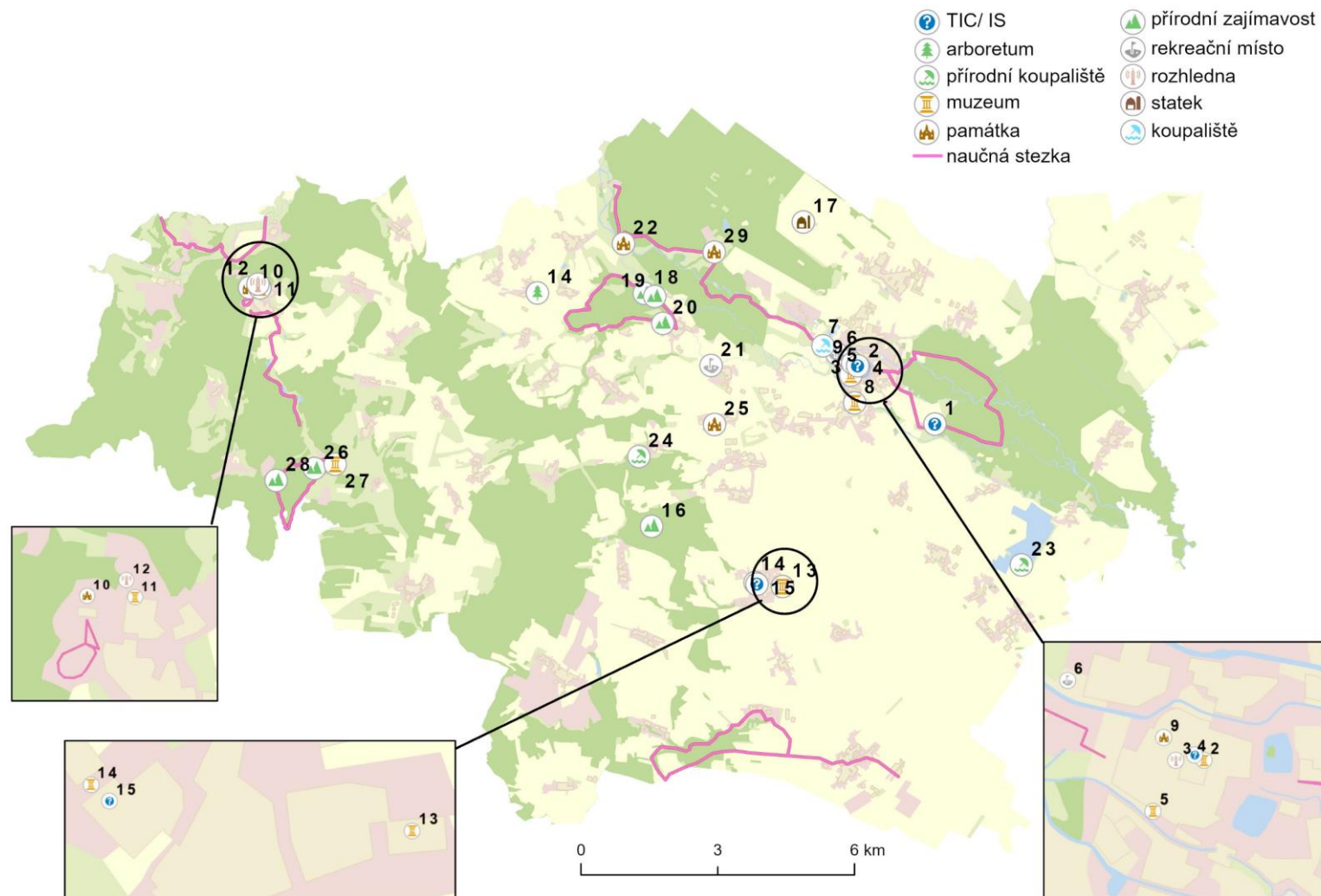
Pomoraví a východní, převážně zalesněnou a kopcovitou část území. Přírodní hodnota CHKO Litovelské Pomoraví spočívá v plošné rozsáhlosti lužních lesů a jejich propojenosti s řekou, se kterou tvoří harmonicky spojený celek (Holec a kol.,2022). Pobytový cestovní ruch se ale v oblasti CHKO prakticky neuplatňuje, je cílem převážně jednodenní návštěvnosti (Holešinská, Šauer, 2011).

Kulturně-historický potenciál území je více rozsáhlý a různorodý než potenciál přírodní. Kulturně-historické památky představují nejdůležitější složku kulturně-historického potenciálu, která se významně podílí na rozvoji cestovního ruchu v území (Holešinská, Šauer, 2011). Takových památek se na sledovaném území nachází několik. Za zmínku stojí především nejnavštěvovanější památka ve sledovaném území vůbec, a to hrad Bouzov. Další významné památky, které jsou spojené s lidskou činností jsou muzea. Na území SO ORP Litovel se nachází například Muzeum harmonik, Muzeum Litovel, Muzeum tradic a historie Bouzovska, Muzeum Pivovaru Litovel aj. Za architektonickou památku lze považovat romantický krajinný areál Nových Zámků, vybudovaný ve stylu anglických parků s drobnými romantickými stavbami. Samotný zámek je ale pro veřejnost nepřístupný, stejně jako druhý ze zámků, který se nachází na sledovaném území, Zámek Chudobín (Mikroregion Litovelsko). Zajímavou památkou je také Arboretum v Bílé Lhotě, které je pod správou Vlastivědného muzea v Olomouci, Městská památková zóna v Litovli nebo Vesnická památková zóna v Seničce (Dobrá, 2020).

Nejnavštěvovanějším turistickým cílem ve sledovaném území je Státní hrad Bouzov, jehož historie sahá až do 13. století. Láká zejména svou zajímavou minulostí, vzhledem a proslavil se také v několika pohádkách a historických filmech. Dalším hojně navštěvovaným cílem jsou Javoříčské jeskyně, které se nachází nedaleko hradu Bouzov a jejich největší část byla objevena v roce 1938. Lákají především svoji unikátní krápníkovou výzdobou. Další jeskyně, které se nachází na území, jsou Mladečské jeskyně, ty jsou však navštěvovány méně. Avšak významné jsou především z archeologického hlediska, protože zde bylo nalezeno největší a nejstarší sídliště cromagnonského člověka ve střední Evropě (Mladečské jeskyně, 2024). Zajímavým přírodním turistickým cílem ve sledovaném území je Arboretum Bílá Lhota. Které se rozkládá na ploše o rozloze 3000 ha a nachází se

zde asi 300 druhů dřevin, i vzácných a sbírkových jakými jsou například japonské javory či magnólie (Arboretum Bílá Lhota, 2024).

V okolí těchto turistických cílů se často nachází naučné stezky. Příkladem může být například naučná stezka Třesín, naučná stezka Bouzov nebo naučná stezka Špraněk (viz mapa na obrázku 4). Dohromady se v současné době na sledovaném území nachází 11 naučných stezek. Správní obvod ORP Litovel svojí polohou významně zasahuje do území, které Vystoupil a kol. (2011) řadí mezi oblasti s vysokou koncentrací turistických tras. Ve sledovaném území se jedná zejména o oblast CHKO Litovelské Pomoraví, pro zajímavost dalšími takovými místy jsou v ČR například Beskydy, Hrubý Jeseník nebo Teplicko-Adršpašské skály a Broumovské stěny.

Obrázek 1 Turistické cíle v SO ORP Litovel

zdroj: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2023; vlastní zpracování

1- IS CHKO Litovelské Pomoraví, 2- TIC Litovel, 3- Radniční věž Litovel, 4- Muzeum harmonik, 5- Muzeum Litovel, 6- Kemp a centrum vodáckého sportu Litovel, 7- Biotop Litovel, 8- Muzeum Pivovaru Litovel, 9- Kaple sv. Jiří, 10- Hrad Bouzov, 11- Muzeum historie a tradic Bouzovska, 12- Vyhlídka Trojský kůň, 13- Muzeum ořezávátek, 14- Hanácké muzeum, 15- TIC Cholina, 16- vyhlídka Rampach, 17- Statek Doubravský dvůr, 18- jeskyně Podkova, 19- Čertův most, 20- Mladečské jeskyně, 21- Sobáčovský rybník, 22- Chrám přátelství, 23- pískovna Náklo, 24- lom Nová Ves, 25- zámek Chudobín, 26- Javoříčské jeskyně, 27- Expozice Javoříčko, 29- zámek Nové Zámky

3. METODIKA PRÁCE

V rámci teoretických kapitol bylo využito rešeršní metody, jež pracovala se zdroji různého typu. Pro teoretickou část se vyházelo převážně z tištěných publikací, uvedených v kapitole rešerše literatury. V kapitolách o průběhu pandemie ve světě i České republice byly použity převážně internetové zdroje, které jsou blíže představeny rovněž v kapitole rešerše literatury. Hlavní metodou pro naplnění cílů práce bylo zvoleno provedení polostrukturovaných rozhovorů s regionálními aktéry cestovního ruchu ve správním obvodu ORP Litovel. Rozhovory byly realizovány v průběhu ledna a února 2024. Žádost o osobní rozhovor byla zaslána celkem deseti aktérům cestovního ruchu, z nichž 5 souhlasilo s realizováním osobního rozhovoru, 1 pak zodpovídal dotazy přes email a zbývajících 4 na žádost nijak nereagovali. Aktéři, kteří byli kontaktováni byli vybráni na základě jejich významnosti pro lokální cestovní ruch ve vybraném území. Rozhovory byly vedeny formou otevřených i uzavřených otázek, které byly vždy částečně personalizovány na míru pro dané aktéry, se kterými byl veden rozhovor. Cílem rozhovorů bylo také získat data o návštěvnosti turistických cílů z let 2018 až 2022, jejichž analýza bude součástí praktické části práce. Otázky byly tvořeny po prostudování literatury zabývající se dopady pandemie na cestovní ruch na různé subjekty a v různém měřítku. Jednalo se zejména o vědecké články, protože monografická tvorba tento problém zatím doposud příliš nereflektovala. prostředí, protože příliš zdrojů v bibliografické podobě věnujících se tomuto tématu vydáno nebylo. Rozhovor byl uskutečněn s následujícími aktéry: Arboretum Bílá Lhota, Státní hrad Bouzov, Muzeum Litovel, Javoříčské jeskyně, TIC a radniční věž Litovel a Mladečské jeskyně (pomocí emailu). V hodnocení dopadů pandemie na cestovní ruch ve správním obvodu ORP Litovel bude tedy zahrnut pohled jak provozovatelů kulturních památek, tak přírodních památek i turistických center.

Získaná data o návštěvnosti byla vyhodnocena prostřednictvím bazického a řetězového indexu. Ty byly uplatněny při práci s daty o návštěvnosti poskytnutými regionálními aktéry cestovního ruchu nebo přebrány z portálu tourdata.cz, který spravuje agentura Czech Tourism. Pomocí bazického indexu se zjišťovalo, jak se měnil počet návštěvníků v porovnání se stálým základem. Řetězový index ukazoval, jak se měnila návštěvnost ve srovnání s předchozím rokem.

4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

4.1 Definice cestovního ruchu a jeho vymezení

Cestovní ruch je relativně novou lidskou aktivitou, která až v posledních desetiletích získává na významu v akademickém i podnikatelském prostředí. Růst popularity cestovního ruchu je vázán na jeho stále významnější postavení ve světové ekonomice (Šauer, Vystoupil, Holešinská a kol., 2015). Cestovní ruch je dnes činností, která zasahuje do mnoha odvětví našeho života, proto se ním zabývá více vědních oborů a jak říká Beránek a kol. 2013, je ho kvůli jeho projevu v mnoha formách a aspektech těžké jedinečně a přesně definovat. Lze tedy říct, že cestovní ruch je oborem mnoha disciplín. Definice cestovního ruchu existuje nespočet, a často se liší svým výkladem. Nejčastěji však mají společné následující prvky: prostorové vymezení vůči obvyklému pobytu dané osoby, obsahové a motivační vymezení těchto aktivit (tento prvek je dále důležitý pro klasifikaci forem a druhů cestovního ruchu) a časový horizont aktivit (Zelenka, Pásková 2012).

4.2 Typologie cestovního ruchu

Druh cestovního ruchu

Druh cestovního ruchu zohledňuje převážně jeho jevový průběh a způsob jeho realizace v závislosti na geografických, ekonomických, společenských a dalších podmínkách (Vystoupil, Šauer, 2006). Pro potřeby této práce je důležité dělení podle následujících faktorů. Podle místa realizace je podstatné pro další účely práce dělení na domácí a zahraniční cestovní ruch. Podle převažujícího prostředí pobytu na městský a přírodní cestovní ruch. Nebo podle počtu účastníků na individuální a organizovaný cestovní ruch.

Forma cestovního ruchu

Formy cestovního ruchu jsou odvozeny od motivace návštěvníků. Mezi tyto hlavní motivy, které vymezují formy cestovního ruchu patří motivy rekreační, kulturní, společenské, sportovní, ekonomické a specifické (Vystoupil, Šauer, 2006). Formy cestovního ruchu, které lze uplatnit ve sledovaném území této práce jsou následující. Sportovní cestovní ruch, a především jeho aktivní forma, pod kterou lze zařadit například cyklistiku, pěší turistiku nebo vodní turistiku. Dále to může být rekreační cestovní ruch, kam se řadí příměstská rekreace, která probíhá v zázemí měst a je dostupná pěšky, na kolech nebo veřejnou dopravou. Sem řadíme

ve sledovaném území vodní plochy Náklo nebo Nová Ves nebo Kemp a centrum vodáckého sportu Litovel.

4.3 Aktéři a účastníci cestovního ruchu

Pro účely práce je důležité definovat pojmy aktéři a účastníci cestovního ruchu. Aktér cestovního ruchu je osoba či organizace, podílející se nebo ovlivňující cestovním ruchem v dané destinaci (Pásková, Zelenka 2002). V případě této práce budou aktéry cestovního ruchu označovány turistické cíle. Pro označení účastníků cestovního ruchu bude použita definice od ČSÚ. ČSÚ (2024f) definuje účastníka cestovního ruchu jako návštěvníka, které dále dělí na jednodenní návštěvníky a turisty. Za jednodenního návštěvníka považuje ČSÚ osobu, která se účastní cestovního ruchu bez toho, aby v dané destinaci přenocovala. Za turistu pak člověka účastnícího se cestovního ruchu, který alespoň jednou přenocuje mimo své obvyklé bydliště. V této práci se bude pracovat zejména s jednodenními návštěvníky, protože se bude pracovat s daty o návštěvnosti turistických cílů, které zachycují právě jednodenní návštěvníky, nikoliv turisty.

4.4 Rizika ovlivňující cestovní ruch

Cestovní ruch tvoří klíčovou složku rozvoje v mnoha zemích a přes svoji výraznou ekonomickou sílu a dynamický růst je ovlivňován mnoha vnějšími a vnitřními faktory. (Ryglová, 2007). Krize, které mají dopad na cestovní ruch můžou být jak původu přírodního (tsunami, zemětřesení, povodně apod.) tak původu způsobeného člověkem (teroristický útok, politická nestabilita, epidemie, pandemie apod.). Krize přírodního původu jsou těžko předvídatelné a z dlouhodobé perspektivy se dají pouze omezeně ovlivnit (stavba protipovodňových zábran apod.). Krize způsobené člověkem jsou dlouhodobějšího charakteru. Velkým problémem pro cestovní ruch v dané zemi je bezpečnostní situace v zemi, která může být negativně ovlivněna politickou nestabilitou, vysokou mírou kriminality nebo válečným konfliktem. Tyto faktory pak ovlivňují účastníky cestovního ruchu při rozhodování o navštívení destinace a tím také snižují výši příjmů země z cestovního ruchu. Velký propad cestovního ruchu v daném místě způsobují také teroristické útoky. Příkladem můžou být teroristické útoky z 11. září 2001, které se odehrály v USA, ale měly dopad na pokles cestovního ruchu v celém světě. Přímou ve Spojených státech amerických klesl počet příjezdů zahraničních turistů asi o 5 miliónů, a to z 25 miliónů na 20 miliónů (Statista, 2024). Teroristické útoky nejvíce ovlivnily

leteckou dopravu, kdy zahájily období její recese, která s sebou nesla omezování počtu letů, propouštění zaměstnanců nebo zavádění nových bezpečnostních kontrol a opatření. Společně s rychle globalizujícím se světem se zvyšuje riziko, že budou častěji vznikat pandemie nemocí. V současné době jsou viníky rychlého šíření nákazy turismus a mezistátní či mezikontinentální letecká doprava. Během posledních padesáti let vyvstala řada nových, dříve neznámých, nedagnostikovaných infekcí a nová chřipková onemocnění způsobená viry a koronaviry. V tomto století došlo k výraznějšímu rozšíření virových nemocí, které přerostly v epidemie. Jednalo se o onemocnění SARS (v letech 2002 až 2003), které se rozšířilo z jižní Číny do jihovýchodní Asie, dále o onemocnění MERS (rok 2012), které původem ze Saudské Arábie bylo nejvíce rozšířeno po Středomoří, Africe a Asii (Bencko a kol., 2021). Zatím posledním a zároveň nejrozšířenějším virem v tomto století se stal SARS – CoV- 2, který se rozšířil po celém světě. Tímto onemocněním, jeho šířením a jeho dopady na svět se bude zabývat následující kapitola.

5.DOPADY PANDEMIE COVIDU-19 NA CESTOVNÍ RUCH

Onemocnění koronaviru (COVID-19) je infekční onemocnění způsobené virem SARS-CoV-2. Většina lidí nakažených tímto virem pocítí mírné až středně těžké respirační onemocnění a bez toho, aby potřebovali zvláštní nemocniční léčbu se zotaví. Starší lidé a lidé se zdravotními problémy jako jsou kardiovaskulární onemocnění, chronické respirační onemocnění nebo rakovina, mají větší pravděpodobnost vážného průběhu nemoci a nutnosti potřeby zvláštní lékařské péče. Virus se mezi lidmi šíří převážně kapénkami od nakažených osob, kteří kašlou, kýchají či pouze mluví v blízkosti jiných osob (WHO, 2020).

5.1 Pandemie covidu-19 ve světě

První případy covidu-19 byly oficiálně hlášeny 31. 12. 2019 z Číny, z hlavního města čínské provincie Chu-pej (Hubej) Wu-chanu. Zpočátku nebylo jasné jak a kde se nemocní nakazili. Přišlo se na to, že většina z prvních nakažených navštívila nebo pracovala na trhu, kde se prodávaly živé ryby, mořské plody ale i kuřata, netopýři nebo svišti. Z ohniska nemoci ve Wu-chanu se nemoc rychle rozšířila do dalších částí Číny a dále do zemí v Asii a Austrálii (Národní zdravotnický informační portál, 2024).

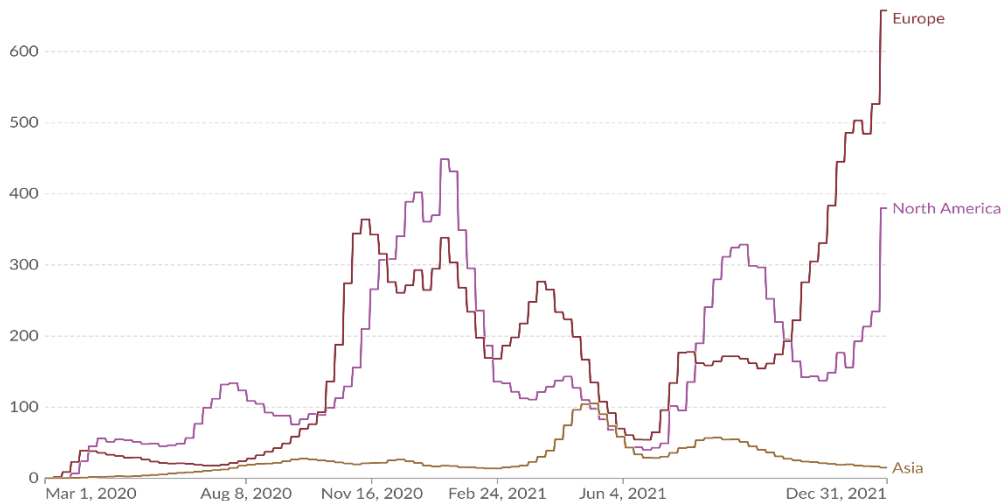
V Evropě byly první případy nákazy koronavirem covid-19 hlášeny z Francie již 24. ledna 2020, tedy necelý měsíc po prvním oficiálním hlášením případů z Číny se virus přenesl mezi dvěma kontinenty. V podobnou dobu se první případy objevily rovněž ve Spojených státech amerických nebo Rusku. Několik dnů po objevení prvních případů ve Francii, byl první případ nákazy zaznamenán v dalších evropských zemích například v Německu, Finsku, Velké Británii nebo Itálii, která se později stala hlavním ohniskem šíření nákazy v Evropě, především tedy provincie na severu Itálie (Allam, 2020). Globální stav zdravotní nouze byl Světovou zdravotnickou organizací (WHO) vyhlášen v lednu 2020. O necelé 2 měsíce později, konkrétně 11. března 2020 bylo šíření covidu-19 prohlášeno za pandemii a následně byla 13. března 2020 Evropa prohlášena za světové ohnisko šíření nákazy (WHO, 2020). Velkou roli v rozšíření nemoci a přemístění ohniska pandemie z Číny do Evropy byl turismus. Jak tvrdí Benjamin a kol. (2020), turismus sám byl hlavním strůjcem své zkázy, protože pomáhal šířit covid-19 pomocí nevědomého cestování, nadměrného turismu a špatných rozhodnutí úřadů

s neuzavřením turistických destinací. Typickým příkladem tohoto tvrzení je rozšíření onemocnění ze severní Itálie po Evropě. Takto se objevily první případy nákazy také v České republice, kdy u prvních třech nakažených byla zjištěna nedávná cesta do Itálie (iRozhlas, 2020).

Daily new confirmed COVID-19 cases per million people

7-day rolling average. Due to limited testing, the number of confirmed cases is lower than the true number of infections.

Our World
in Data

Data source: WHO COVID-19 Dashboard

CC BY

Obrázek 4 Denní potvrzené případy nákazy covidem-19 na milion obyvatel v Evropě, Asii a Severní Americe od března 2020 do prosince 2021
Zdroj: Our World in Data, 2024

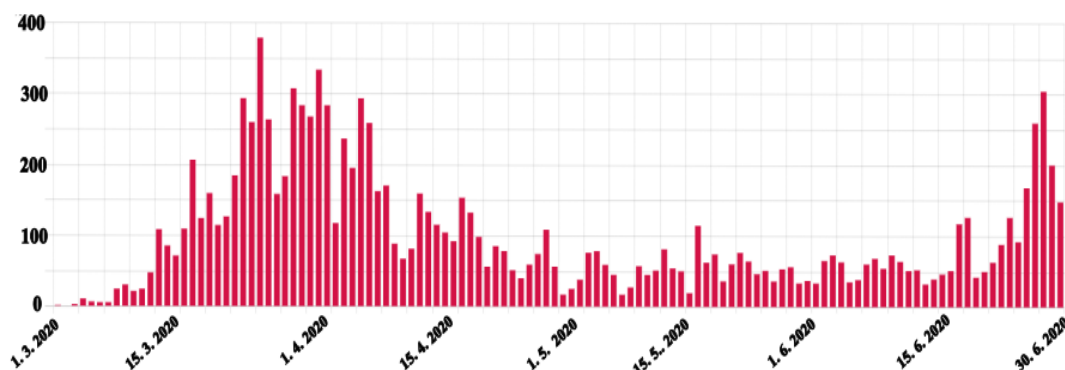
Z obrázku 4, který v grafu znázorňuje denní potvrzené případy nákazy covidem-19 na milion obyvatel v Evropě, Asii a Severní Americe lze dobře vidět, že nejvyšší nárůsty v počtu nakažených přicházely v různých obdobích, kterým se přezdívalo vlny a každá vlna měla svůj vrchol, ve kterém počet nakažených na milion obyvatel dosáhl svého maxima. Při srovnání těchto světadílů je zřejmé, že jak Evropa, tak Severní Amerika po celou dobu pandemie zaznamenávaly výrazně vyšší počty nakažených než v Asii.

5.2 Pandemie covidu-19 v České republice

První případy nákazy koronavirem covid-19 byly v České republice potvrzeny 1. března 2020 u tří osob, které v nedávné době přicestovali z Itálie, která byla ohniskem nákazy v Evropě (iRozhlas, 2024). V reakci na rostoucí počet nakažených příjíždějících z Itálie Bezpečnostní rada státu od 5. března 2020 zakázala jak letecké spojení s ohnisky v severní Itálii, tak veškeré cesty do nich. O dalších opatřeních, která měla omezit šíření nemoci rozhodla Bezpečnostní rada státu 10. března 2020, kdy zakázala konání hromadných akcí nad 100 osob (to bylo o 4 dny později změněno na pouze 30 osob) nebo zakázala osobní účast na výuce pro všechny úrovně škol, od předškolního vzdělávání po univerzity. O dva dny později, 12. března 2020 došla vláda ke krizovému plánu a vyhlásila na území České republiky nouzový stav, který měl trvat měsíc (do 11. dubna 2020). Nakonec byl ale prodloužen až do 17. května 2020. V rámci nouzového stavu bylo možné přijímat ve zrychleném řízení i krizová opatření, která by měla umožňovat rychlejší a efektivnější zvládnutí situace (Slabá, 2022). První lockdown nastal v noci na 16. března 2020, kdy předchozí den vláda České republiky přijala usnesení zákazu volného pohybu osob na území České republiky s výjimkou cest do zaměstnání, do zdravotnických zařízení, za rodinou a dalších nezbytných cest (Vláda, 2020). Téhož dne vydala krajská hygienická stanice Olomouckého kraje veřejnou vyhlášku zakazující obyvatelům 3 obcí opustit katastrální území obce a omezující pohyb po nich po dobu 14 dnů z důvodu zamezení dalšího šíření covidu-19. Toto omezení se dotklo 2 obcí, které se nacházejí ve správním obvodu ORP, které je v této práci sledované, a to města Litovel a obce Červenka. V dalších dnech byla vydána povinnost nošení roušek ve vnitřních a venkovních prostorech, které platilo až do začátku letních prázdnin.

Následující měsíce se nesly v duchu pomalého rozvolňování opatření. Mezi prvními bylo například otevření ubytovacích zařízení pro služební cesty, zrušení povinnosti nošení roušek u sportovních aktivit nebo umožnění konání svateb do 10 osob (Vláda, 2020). V průběhu léta došlo díky dobré epidemiologické situaci ke zrušení většiny opatření, která byla v platnosti na jaře.

Denní přehled počtu osob s nově prokázaným onemocněním COVID-19 v ČR

Obrázek 5 Denní přehled počtu osob s nově prokázaným onemocněním COVID-19 v ČR od 1. 3. 2020 do 30. 6. 2020

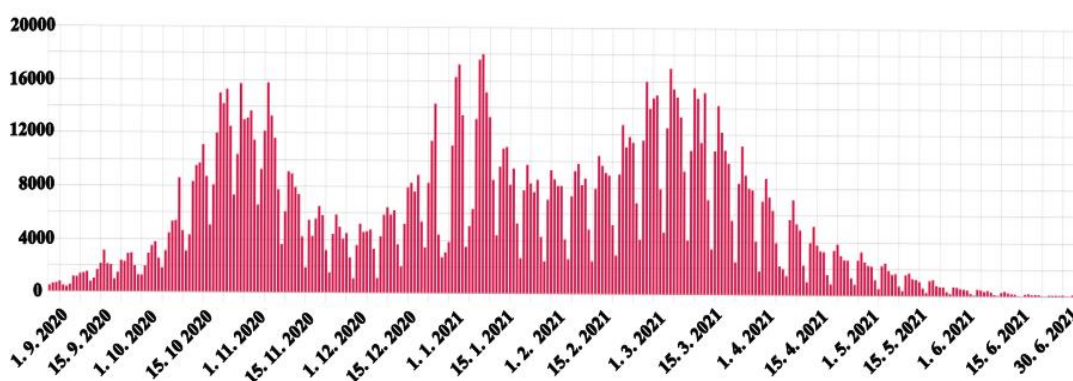
Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR (2024), upraveno

Z grafu na obrázku 5 lze charakterizovat počátek pandemie covidu-19 v ČR. Nejvyšších počtů nově nakažených osob v jarních měsících bylo dosaženo na přelomu března a dubna, kde se denní počty nově nakažených osob pohybovaly okolo 300. Pomyslného vrcholu dosáhla tato jarní vlna 27. března, kdy byl počet nově nakažených osob nejvyšší a dosáhl počtu 379. V průběhu dubna se počty nově nakažených snižovaly (denně jich přibývalo méně než 100) a tento trend se držel až do konce června. Proto bylo tohle období charakteristické pomalým uvolňováním opatření, která byla zavedena, aby zabránila dalšímu šíření onemocnění. Ačkoliv ke konci června došlo k nárůstu počtu případů nově nakažených (okolo 200 nových denně), léto se neslo v duchu uvolnění opatření a návratu života do normálu. Během července ale začal počet nakažených opět narůstat a v srpnu dokonce denní počty nově nakažených začaly překonávat denní maxima z vlny, která proběhla v jarních měsících.

Podzimní měsíce roku 2020 se nesly ve znamení velkých nárůstu počtu nově nakažených a s tím i s opětovným zaváděním restrikcí, které měly zabránit jeho dalšímu růstu. V průběhu září byla opět zavedena většina opatření, která byla v platnosti při jarní vlně. Jednalo se například o povinnost nošení roušek ve vnitřních veřejných prostorech a MHD, počet osob účastnících se veřejných vnitřních akcí nemohl být vyšší než 100 nebo restaurační zařízení mohli být v provozu pouze do 20 hodin. V říjnu byl opět vyhlášen nouzový stav a postupně došlo k uzavření všech škol (ty přešly na distanční výuku), uzavřela se také sportoviště, muzea, kina apod (Slabá, 2022). Dále docházelo ke zpřísnování již

vydaných opatření. Jednalo se například o úplné uzavření restauračních zařízení, shromažďovat se mohlo maximálně 6 osob, zakázáno bylo poskytování služeb (například kadeřnictví, kosmetika apod.) nebo byly uzavřeny maloobchodní prodejny, které nebyly zařazeny do kategorie nezbytně nutné (do této kategorie patřily prodejny s potravinami, lékárny a drogerie, autoservisy aj.). Jedním z nejrazantnějších opatření za dobu celé pandemie byl zákaz nočního vycházení, který zcela zakazoval volný pohyb na území ČR od 21 hodin do 5 hodin (s výjimkou například cest do zaměstnání nebo nezbytných cest k ochraně života a majetku) (Vláda, 2020). Většina těchto opatření zůstávala v průběhu podzimních a zimních měsíců v platnosti nebo docházelo k jejich mírnému rozvolňování. Tato rozvolňování většinou souvisela s aktuální situací s počtem nakažených osob a počtem osob hospitalizovaných s covidem-19 v nemocnicích. K takovému rozvolnění (otevření obchodů, restauračních zařízení nebo služeb aj.) došlo na začátku prosince, kdy se 3 týdny za sebou snižoval počet nově nakažených. Tohle rozvolnění ale mělo za následek výrazné zrychlení šíření nemoci a zvýšení počtu nakažených. Proto v období vánočních svátků byla opět většina opatření, která byla na začátku prosince zrušena opět v platnosti. každodenní velký počet nově nakažených dokládá graf na

Denní přehled počtu osob s nově prokázaným onemocněním COVID-19 v ČR

Obrázek 6 Denní přehled počtu osob s nově prokázaným onemocněním COVID-19 v ČR od 1. 9. 2020 do 30. 6. 2021

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR (2024), upraveno

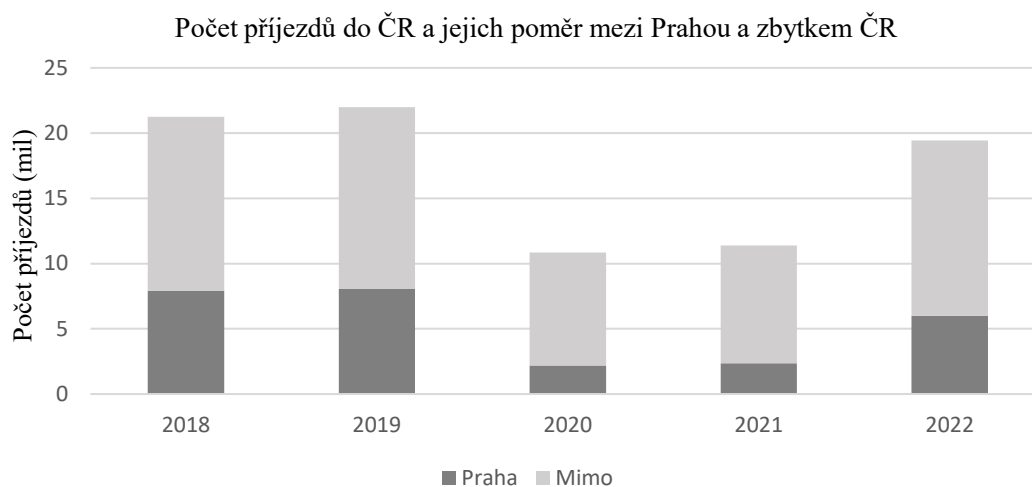
obrázku 6, ze kterého lze vyčíst, že vlna, která započala růst v období kolem vánočních svátků dosáhla svého vrcholu v první polovině ledna (denní přírůstky nově nakažených v tomto období dosahovaly až 18 tis. případů). Přestože po dosažení vrcholu čísla nově nakažených klesly, tak pokles nebyl dostatečně velký,

aby mohlo dojít k rozvolnění opatření. V únoru se denní přírůstky nově nakažených osob pohybovaly okolo 10 tis. a na konci tohoto měsíce se začaly znovu zvedat a přišla další vlna, která byla ze všech dosavadních vln nejintenzivnější. V této návaznosti byl od začátku března na dobu 3 týdnů zakázán pohyb obyvatel mezi jednotlivými okresy (Vláda, 2021). Tehdejší předseda Ústředního krizového štábu, Jan Hamáček tento krok zdůvodňoval extrémně špatnou epidemiologickou situací, kdy nemocnice byly plné nakažených lidí ve vážném stavu a na hraně kolapsu. Tohle opatření pomohlo zpomalit růst počtu nově nakažených (jak jde vidět na obrázku 6) a připravilo tak půdu pro rozvolňování opatření, které bylo ale postupné. Od konce dubna byl postupně zrušen nouzový stav, byla otevřena venkovní sportoviště nebo se znovu otevřely maloobchodní prodejny či restaurační zařízení, kde ale platila omezení jako například počet zákazníků na plochu nebo povinnost roušek. Většina žáků a studentů se do školy naplno vrátila až na začátku června, do té doby se učilo v režimu distanční výuky (Slabá, 2022). Povinnost ochrany dýchacích cest ve vnitřních prostorách (tedy nošení roušek či respirátorů) přetrvávala celý rok a k úplnému zrušení došlo až v půlce března 2022.

5.3 Dopady pandemie na cestovní ruch České republiky

Turismus se od poloviny 20. století stal jedním z klíčových sektorů ekonomiky a jeho význam od té doby roste. Navíc vytváří zisky nejen ve svém odvětví, ale profitují z něj i další napojené sektory ekonomiky. V případě omezení mobility lidí, ať už mezinárodní či vnitrostátní, jsou ztráty v tomto sektoru značné. Je tedy zřejmé, že během pandemie covidu-19 byl turismus jedním z nejvíce zasažených odvětví (Nekolný, Krajňák, 2021). Pandemie covidu-19 a nastavené restriktce proti jeho šíření přinesly cestovnímu ruchu enormní propad. Při srovnání čísel počtu příjezdů v České republice mezi lety 2019 a 2021 lze vidět velký pokles. V meziročním srovnání let 2019 až 2021 poklesl počet příjezdů o více než polovinu, z téměř 22 milionů v roce 2019 na hodnoty okol 11 milionů v letech 2020 a 2021. Zajímavý je i pohled na rozložení příjezdů mezi Prahu a zbytkem republiky (viz graf na obrázku 7). Lze z něj sledovat, že podíl příjezdů do Prahy byl v letech 2018-2019 asi 37 % ze všech celkových příjezdů v ČR. Mezi lety 2020-2021 došlo ale k výraznému snížení podílu Prahy, kdy tvořil pouze pětinu z celkového počtu příjezdů v ČR. Koronavirová pandemie tedy způsobila úbytek návštěvníků v městských centrech, zapříčinila pokles především městského cestovního ruchu,

podpořila nasměrování návštěvníků do přírodních a venkovských destinací a umožnila rozvoj alternativních forem cestovního ruchu a podnítila cestování po vlastní zemi (Fialová, Novotná, 2021).

Obrázek 7 Počet příjezdů do ČR a jejich poměr mezi Prahou a zbytkem ČR mezi lety 2018 až 2022
(zdroj: CzechTourism 2024c, vlastní zpracování)

Cestovní ruch v období pandemie byl jedním z nejvíce zasažených odvětví ekonomiky. Nad vodou ho udržoval pouze domácí cestovní ruch, tedy cestovní ruch rezidentů na území České republiky (ČSÚ, 2024d). Zajímavý je pohled na data o domácím cestovním ruchu z letních měsíců roku 2020. V meziročním srovnání měsíců letních prázdnin (červenec a srpen) vzrostl domácí cestovní ruch o jednu pětinu (20,96 %). Zvýšil se zejména počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních, a to z 10,1 milionů nocí v letních měsících roku 2019 na 12,0 milionů v letních měsících roku 2020. Většina těchto přenocování směřovala mimo Prahu. Ta tvořila pouhých 3 % z celkového počtu přenocování a nižší podíl měl už pouze Pardubický kraj (Czechtourism, 2024c).

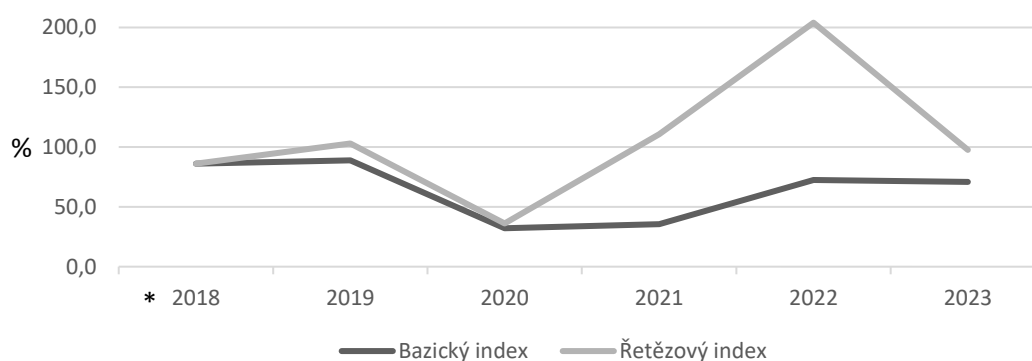
Při menším náhledu do ekonomiky můžeme vidět pokles podílu odvětví cestovního ruchu na celkovém HDP České republiky v období pandemie, který se mezi lety 2019 a 2020 propadl téměř o polovinu z 2,87 % na 1,5 % (ČSÚ, 2024e). To koresponduje i se zaměstnaností v sektoru cestovního ruchu. Propad v podílu pracujících osob na celkovém počtu zaměstnaných ale nebyl tak vysoký, mezi lety 2019 a 2020 se snížil z 4,41 % na 4,13 % (v absolutních číslech z 239 tis. na 220 tis.).

6. VÝSLEDKY A DISKUZE

Rozhovor s aktéry se konal ve všech případech přímo u nich a trval většinou od 30 do 60 minut. Respondenti byli ve většině případů velmi vstřícní, na každou otázku odpověděli a často se ještě sami více rozpovídali o dané problematice. Většina dotázaných také poskytla data o návštěvnosti mezi lety 2018 až 2022 a 4 z nich dokonce data návštěvnosti v jednotlivých měsících v roce, která budou sloužit pro doplnění a podrobnější analýzu dopadů pandemie covidu-19 na cestovní ruch ve sledovaném území. Touto cestou bych ráda poděkovala všem regionálním aktérům, kteří poskytli rozhovor a data o návštěvnosti a svolili k jejím použití pro účely psaní bakalářské práce.

6.1 Dopady pandemie na cestovní ruch v SO ORP Litovel pohledem vybraných regionálních aktérů cestovního ruchu

První část rozhovoru se skládala zejména z otázek, které směřovaly na návštěvníky turistických cílů, se kterými byl veden rozhovor. První otázkou, která byla položena všem regionálním aktérům cestovního ruchu bylo, zda zaznamenali změnu ve struktuře návštěvníků. Odpověď na tuto otázku se u respondentů často lišila. Například zástupce Javoříčských jeskyní pan Ing. Martin Koudelka odpověděl: „Během pandemie covidu-19 nám ubyli návštěvníci, kteří přijížděli ve větších skupinách. Tím mám na mysli zájezdy školních výletů nebo zájmových skupin. Tyto skupiny přijížděly v červnu a tvořily velkou část návštěvníků v tomto měsíci. Tento trend se bohužel po odeznění pandemie stále drží.“ Tvrzení lze podložit i daty o návštěvnosti z měsíce června, které zobrazují indexy na obrázku 9.

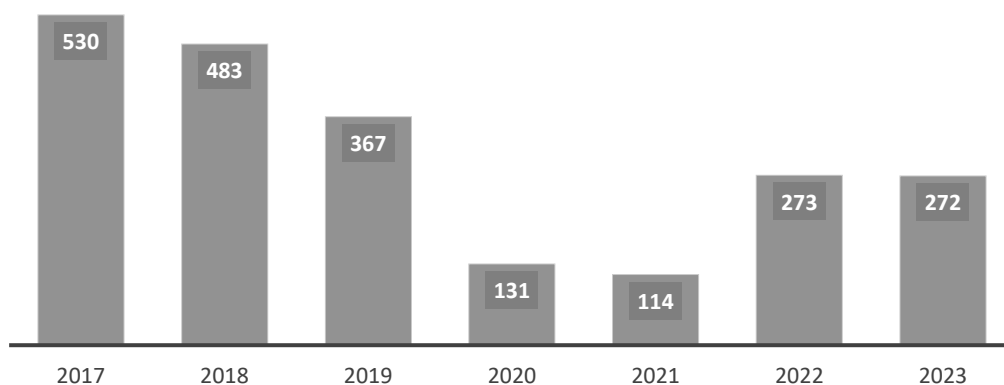
Obrázek 8 Bazický a řetězový index počtu návštěvníků v Javoříčských jeskyních v měsíci červnu v letech 2018 až 2023

Zdroj: Javoříčské jeskyně, vlastní zpracování

*k výpočtu řetězového indexu let 2018 až 2023 byla použita data z roku 2017

Řetězový index udává procentuální změnu v počtu návštěvníků oproti měsíci červnu předchozího roku. Největší propad nastal mezi červny let 2019 a 2020, kdy počet červnových návštěvníků v roce 2020 byl o více než polovinu nižší, než v roce 2019. Naopak k nejvyššímu nárůstu došlo mezi červny roku 2021 a 2022, kdy počet návštěvníků v roce 2022 byl jednou takový než v roce 2021. To lze přisuzovat tomu, že v červnu 2022 nebyla v platnosti již žádná restrikce omezující cestovní ruch (Vláda, 2022). V absolutních číslech se návštěvnost v měsíci červnu v letech před pandemií (2017 až 2019) pohybovala mezi 6,5 až 7,5 tisíci, zatímco v letech po ní (2022 až 2023), se pohybuje okolo 5,5 tisíce. Další, kdo pozoroval v době pandemie změnu ve struktuře návštěvníků bylo Muzeum Litovel. Paní Mgr. Zdenka Frištenská, vedoucí Muzea Litovel uvedla, že změnu zaznamenali pouze na začátku pandemie v jarních měsících roku 2020, kdy pozorovali zvýšený zájem místních občanů o návštěvu muzea. Další oslovení aktéři cestovního ruchu uvedli, že žádnou výraznou změnu ve struktuře návštěvníků nezaznamenali. Pouze se většina shodla, že skupinou, která tvoří velkou část návštěvníků jsou i nadále rodiny s dětmi nebo mladší páry. Z toho vyplývá, že pandemie covidu-19 až na výjimky nezapříčinila změny ve struktuře návštěvníků turistických cílů ve sledovaném území.

Otázkou, která navazovala na strukturu návštěvníků, byla otázka týkající se zahraničních návštěvníků. Vládními opatřeními byl omezen nejvíce příjezd mezistátních turistů (Fialová, Novotná, 2022), proto otázka cílila na zahraniční turisty, jejich národnostní složení a zda se počty zahraničních návštěvníků po skončení pandemie vrátily do původních hodnot. Všichni dotázaní, až na výjimku TIC Litovel (pod jehož monitoring spadá i radniční věž) odpověděli, že návštěvnost zahraničních turistů nijak neevidují. Ze svých subjektivních odhadů ale uvedli, že návštěvy zahraničních turistů během pandemie byly téměř nulové a pokud se nějak objevili, byli to turisté slovenské národnosti. Při doplňující otázce na národnosti turistů z předešlých let uvedla většina jako největší skupinu Slováky, poté Poláky, Němce, Rakušany a Holanďany. Při pohledu na data o návštěvnosti zahraničních turistů z TIC Litovel lze konstatovat, že rokem, kdy jejich návštěvnost byla nejnižší byl rok 2021. V porovnání s rokem před začátkem pandemie to nebyla ani třetina zahraničních návštěvníků.

Obrázek 9 Počty zahraničních návštěvníků TIC Litovel v letech 2017 až 2023

zdroj: TIC Litovel, vlastní zpracování

Na navazující otázku, zda se již vrátili počty zahraničních turistů na čísla z let před pandemií se většina shodla na odpovědi, že zahraniční turisté přibývají, ale jejich počty zdaleka nedosahují hodnot let před pandemií, to dokazuje i graf na obrázku 10, kde vidíme, že počty zahraničních návštěvníků v letech 2022 a 2023 dosahovaly asi poloviny toho co před pandemií. To potvrzuje i analýza Czech Tourismu ze začátku roku 2023, která říká, že cestovní ruch se do Česka sice vrací, ale stále ho táhnou čeští rezidenti a ti zahraniční pořád chybí (Czech Tourism, 2023b).

Další otázky rozhovoru směřovaly již na samostatné respondenty, regionální aktéry cestovního ruchu. První otázka z této sekce se týkala restrikcí, které byly zavedeny pro zpomalení šíření onemocnění a které omezovaly jejich zařízení. Začínalo se od restrikce, která provoz omezila nejvíce, a to úplné uzavření všech turistických cílů. Kastelánka Státního hradu Bouzov PhDr. Zuzana Šulcová uvedla: „*Dobu úplné uzavěry jsme využili pro údržbu exponátů a celkově údržbu hradu.*“ Podobně se vyjádřili i další respondenti. Paní Zdenka Frištenská, vedoucí Muzea Litovel, popsala práci muzea v době úplného uzavření následovně: „*Období, kdy jsme museli být uzavřeni jsme využili především pro naši badatelskou činnost, publikační práce a práce se sbírkami. Také jsme provedli celkovou údržbu muzea a exponátů, kdy jsme mohli jednotlivé exponáty vystěhovat do prostoru a udělat jejich revizi a očištění.*“ Pracovníci Javoříčských jeskyní opravili chodníky, po kterých vedou prohlídkové trasy, omily krápníky a provedli celkovou údržbu přístupových cest ke vstupu do jeskyní. Po většinou se respondenti shodli, že uzavěra jim chvíli přišla vhod, protože se mohli pustit do údržbových prací, na které za normálních okolností není příliš času a pokud by probíhali za přítomnosti návštěvníků, nemuseli by působit příjemným dojmem. Další otázka, která se také týkala období úplné uzavěry

turistických cílů, mířila na působnost aktéru v internetovém prostředí. Převážná část respondentů odpověděla, že v době, kdy museli mít úplně zavřeno, se snažili více využívat především sociální sítě pro udržení kontaktu s lidmi. *„Na sociálních sítích jsme se snažili pravidelně přidávat fotky, jak to u nás vypadá, abychom zůstali s lidmi v kontaktu.“* Uvedla Ing. Barbora Součková, vedoucí Arboreta Bílá Lhota.

Některá z mírnějších opatření povolovala prohlídky turistických cílů, v platnosti ale byla řada omezení. Jedním z takových bylo například omezení počtu návštěvníků na prohlídce. Kastelánka hradu Bouzov paní PhDr. Zuzana Šulcová toto omezení komentovala následovně: *„Opatření omezující počty návštěvníků na prohlídkách nás donutilo k zamýšlení se nad provozováním a délkou jednotlivých tras. Umožnění méně lidí v jedné skupině nám dalo zkušenost, že jak návštěvník, tak průvodce jsou spokojenější, lépe si prohlédnou jednotlivé místnosti nebo průvodce nemusí mluvit příliš nahlas. Tento typ prohlídek zavedený v době covidu, tedy skupiny o menším počtu návštěvníků a kratších tras, jsme zachovali dodnes a setkáváme se s větší spokojeností návštěvníků.“* Dalším turistickým cílem, který své prohlídky pořádá ve skupinách jsou Javoříčské jeskyně. Vedoucí jeskyní pan Ing. Martin Koudelka konstatoval, že i přes to, že jim opatření povolovala mít na jedné prohlídce sotva polovinu návštěvníků, co jsou schopni za normálních okolností pojmout, tak neregistrovali žádné problémy s tím, že by se někdo na prohlídku nevešel. V období platnosti těchto opatření evidovali snížený zájem o prohlídky jeskyní. Dalším, kdo vede komentované prohlídky a dotklo se jich omezení počtu návštěvníků byla Radniční věž Litovel. Kateřina Gelová, vedoucí TIC Litovel, která má na starosti i Radniční věž se ztotožnila se slovy vedoucího Javoříčských jeskyní, že přes umožnění menšího počtu účastníků na prohlídce se neseťkali s problémy, že by se někdo na prohlídku nevešel. Další aktéři cestovního ruchu, se kterými byl veden rozhovor, neorganizují komentované prohlídky. Počet návštěvníků u nich byl omezen na plochu.

Zajímavé byly odpovědi zástupců Státního hradu Bouzov a Javoříčských jeskyní na otázku, zda v době, kdy návštěvníci nemohli do vnitřních prostor, pořádali venkovní prohlídky. *„V období, kdy by již za normálního stavu začínala turistická sezóna, na jaře 2021 museli být vnitřní prostory zcela uzavřeny, jsme vymysleli venkovní prohlídku a to prohlídku, která vedla hradebním příkopem okolo hradu. Tato prohlídková trasa se stala velmi populární a díky velkému zájmu jsme ji*

zachovali dodnes. Tento okruh je zároveň jediným, kam je povolen vstup domácích mazlíčků. “ Hodnotila počínání Hradu Bouzov jeho kastelánka. Javoříčské jeskyně na jaře 2021 bojovaly s problémem, že byly zařazeny do kategorie vnitřních prostor a nemohly tak být v provozu. Pan Ing. Martin Koudelka vysvětloval: „Jeskyně nejsou uzavřeným prostorem a jsou propojené s venkovními prostory, snažili jsme si vyjednat výjimku, ale bohužel neúspěšně, proto jsme spadali do stejné kategorie jako například hrady nebo muzea.“ V návaznosti na tuto otázku doplnil, že je období uzávěry přimělo zamyslet se nad novými typy prohlídek a prozradil, že do budoucna mají v plánu realizovat speciální prohlídky pro fotografy a možná také venkovní prohlídky kolem NPR Špraněk. Oba dotázaní se shodli na tom, že ačkoliv doba, kdy nemohli provozovat svá zařízení v běžném provozu pro ně nebyla příliš příjemným obdobím, donutila je realizovat nebo se alespoň zamyslet nad alternativami, které mohly i stálému návštěvníkovi ukázat něco nového.

S rozvolňováním opatření na jaře 2021 byl povolen i vstup návštěvníků do vnitřních prostorů. Museli ale například mít na ústech roušku nebo respirátor, dodržovat rozestupy nebo dezinfikovat si ruce. Další otázka rozhovoru se týkala právě těchto opatření a to, jak byla návštěvníky respektována. Většina respondentů se shodla, že se s nerespektováním nařízení nijak nesetkali. Tvrdili, že lidé s nimi byli dopředu obeznámeni a kdo s tím měl problém, tak se dobrovolně prohlídek neúčastnil. Opačnou zkušenost vyprávěl zástupce Javoříčských jeskyní, pan Ing. Martin Koudelka: *„V době, kdy platila přísná opatření a již jsme mohli mít otevřeno, jsme se často setkávali s bojkotem respektování nařízení, jako bylo například nošení roušek. Často museli průvodci řešit spory mezi samotnými účastníky prohlídek, kdy se střetávali 2 skupiny lidí, a to těch kteří nařízení respektovali a těch, kteří jej bojkotovali a docházelo tak k nepříjemnostem, kdy návštěvníci, kteří nerespektovali nařízení nošení roušek odmítali to, že nebudou připuštěni na prohlídku.“* Přestože mohli být turistické cíle v omezeném provozu otevřeny, ne vždy se jejich provoz obešel bez komplikací.

Jedna z posledních otázek směřovala na způsob nákupu vstupenek návštěvníky. Například návštěvníci Mladečských jeskyní se naučili nakupovat vstupenky více přes internet. Podobný trend zaznamenávají i na Hradě Bouzov, kde se zájem o nákup vstupenek online každoročně zvyšuje. V období pandemie zavedli i Javoříčské jeskyně online nákup vstupenek, dle slov jejich vedoucího jim ale moc

nepomáhá, protože vstup do jeskyní je více než 15 minut od parkoviště. Lidé tedy na prohlídky, i přes varování o vzdálenosti často dorazí později a vzniká jim tak práce navíc ohledně přechásování vstupenek. Proto v aktuální situaci uvažují, že prodej vstupenek přes internet zruší. Převážná část dotazovaných také uvedla, že v době pandemie došlo k velkému nárůstu zájmu o platbu kartou. Vedoucí Arboreta Bílá Lhota, paní Ing. Barbora Součková například uvedla: „*Platební terminál pro možnost realizace plateb kartou jsme chtěli pořídit dlouho, pandemie covidu-19 a zvyšující se poptávka návštěvníků po tomto způsobu platby nás přiměla k jeho koupi.*“ Zvyšující se poptávku evidují i turistické cíle, kde byla platba kartou možná již před pandemií. Kastelánka Hradu Bouzov, PhDr. Zuzana Šulcová komentovala: „*Platbu kartou u nás mohli návštěvníci využít již před pandemií. V období během ní, ale došlo k velkému nárůstu využívání bezkontaktních plateb a tento trend zůstal dodnes, kdy je podíl využívání bezkontaktní karty lehce vyšší než 50 % ze všech nákupů vstupenek.*“ Pandemie covidu-19 tedy urychlila nárůst využívání plateb kartou i při cestování a nákupu vstupenek.

6.2 Dopady pandemie na cestovní ruch v SO ORP Litovel pohledem statistik o návštěvnosti

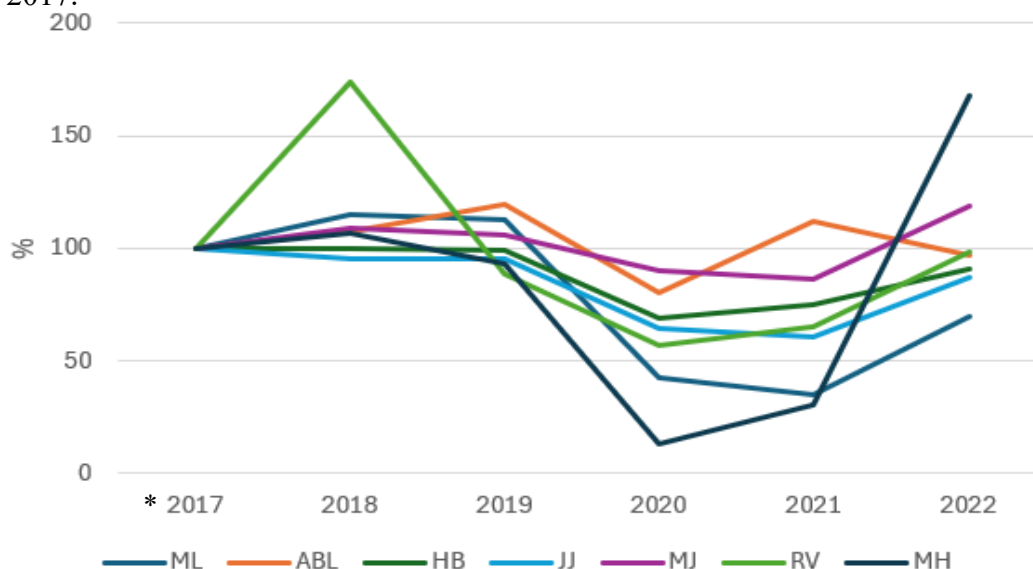
Data o návštěvnosti získaná od regionálních aktérů, se kterými byl veden rozhovor, jsou doplněna o data návštěvnosti dalších turistických cílů ve sledovaném území, se kterými nebyl veden rozhovor, ale data o počtu jejich návštěvníků jsou zveřejněna na webu czechtourism.cz. V tabulce je zachycena návštěvnost v rozmezí 6 let, a to především proto, aby byl charakterizován dlouhodobý vývoj návštěvnosti s důrazem na roky, kdy byl cestovní ruch výrazně omezen restrikcemi, které měly omezit šíření nemoci covidu-19.

Tabulka 2 Počty návštěvníků turistických cílů v SO ORP Litovel mezi lety 2017 až 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Muzeum Litovel	5505	6311	6191	2355	1928	3837
Arboretum Bílá Lhota	12 189	13 116	14 574	9781	13 632	11 781
Státní hrad Bouzov	111 700	111 688	110 586	76 800	83 585	101 380
Javoříčské jeskyně	45 643	43 470	43 386	29 450	27 647	39 768
Mladečské jeskyně	20 006	21 854	21 133	17 999	17 324	23 704
Radniční věž Litovel	3538	6149	3139	2018	2306	3469
Hanácké muzeum	-	1030	1331	1200	281	-
Muzeum harmonik	1050	1120	980	140	319	1763
TIC Litovel	15 289	15 182	19 515	11 246	12 813	19 131

zdroj: regionální aktéři cestovního ruchu, CZECHTOURISM 2024d

Dlouhodobě nejnavštěvovanějším turistickým cílem ve sledovaném území je Státní hrad Bouzov, jehož každoroční návštěvnost se pohybuje okolo 100 tisíc. Následován je přírodními památkami, a to Javoříčskými jeskyněmi s cca 40 tis. návštěvníky ročně, Mladečskými jeskyněmi s cca 20 tis. návštěvníky ročně a Arboretum Bílá Lhota s asi 12 tis. návštěvníky ročně. Pro pozorování změny v počtu návštěvníků jednotlivých turistických cílů mezi jednotlivými roky sledovaného období, je vytvořen graf na obrázku 11, který znázorňuje bazický index, tedy změnu počtu návštěvníků v letech 2018 až 2022 v porovnání s rokem 2017.

Obrázek 10 Bazický index návštěvnosti vybraných turistických cílů v SO ORP Litovel (srovnání let 2018 až 2022 s rokem 2017)

*bazický index pro rok roky 2018 až 2022 je počítán z hodnot návštěvnosti z roku 2017

ABL – Arboretum Bílá Lhota, HB – Hrad Bouzov, JJ – Javoříčské jeskyně, MJ – Mladečské jeskyně, ML – Muzeum Litovel, RV – radniční věž Litovel, MH – Muzeum harmonik, TIC – TIC Litovel

Bod, který mají všechny turistické cíle společný je velký propad v návštěvnosti v roce 2020, kdy se návštěvnost ve většině cílů pohybovala mezi 60 až 80 % z návštěvnosti v roce 2017 (zeptat se, jestli raději neudělat průměr z let 2017 a 2018?) Výraznější propad zaznamenalo Muzeum Harmonik. To nebylo způsobené pouze omezeními provozu skrz pandemii, ale hlavním důvodem bylo stěhování muzea do nových, větších prostor, čemuž odpovídá i razantní nárůst návštěvnosti v roce 2022, kdy bylo přestěhované muzeum znovu otevřeno (Město Litovel, 2022). Zajímavý je pohled na rok 2021, ve kterém se návštěvnost oproti předchozímu roku mírně stoupla, ale stále se pohybovala pod hodnotami roku 2017. Z tohoto trendu vystupuje Arboretum Bílá Lhota, které jako jediné v tomto roce

mělo návštěvnost vyšší (asi o jednu desetinu) než srovnávaný rok 2017. Při rozhovoru paní Ing. Barbora Součková z Arboreta Bílá Lhota, hodnotila rok 2021 následovně: „Na jaře roku 2021 jsme nejvíce těžili z toho, že jsme mohli mít jako jedni z mála turistických cílů v okolí otevřeno. Zároveň restrikce, které v tu dobu platily, nás nijak neomezovaly v provozu. Tím mám namysli například počet návštěvníků na určitou plochu, který u nás vzhledem k velké rozloze areálu byl asi 1500 a k takové návštěvnosti v jeden okamžik jsme se ani zdaleka nepřiblížili. V dubnu a květnu jsme zaznamenali přes 4000 návštěvníků, což přestože nebylo možné uspořádat naši tradiční akci Velikonoční arboretum, která každoročně tvoří největší procento jarních návštěvníků, bereme jako úspěch.“ V roce 2022 se už většina turistických cílů dostala do počtu návštěvníků jako ve srovnávaném předpandemickém roce 2017 nebo dokonce tuto hodnotu překonala. Výjimkou byly například jeskyně, a to jak Javoříčské, tak Mladečské nebo Muzeum Litovel, které se pohybovali pod 100 % návštěvnosti roku 2017.

Následující tabulka, která pomocí indexu, vytvořeného z hodnot počtu návštěvníků v jednotlivých letních měsících, srovnává návštěvnost v měsících červen až srpen, let 2019 a 2020 ve vybraných turistických cílech v SO ORP Litovel.

Tabulka 3 Procentuální změna návštěvnosti vybraných turistických cílů v letních měsících roku 2020 oproti letním měsícům 2019

zdroj: Hrad Bouzov, TIC Litovel a Javoříčské jeskyně, vlastní zpracování

Hrad Bouzov			TIC Litovel		
červen	červenec	srpen	červen	červenec	srpen
64,4	104,5	96,0	57,6	72,4	91,3
Javoříčské jeskyně			Radniční věž Litovel		
červen	červenec	srpen	červen	červenec	srpen
36,1	95,7	106,6	15,9	89,3	99,5

Pro lepší znázornění jsou měsíce, kdy byla v roce 2020 návštěvnost vyšší než v roce 2019 podbarveny zeleně, kde nižší červeně. Na první pohled lze vidět, že návštěvnost v letních měsících roku 2020 byla téměř ve všech případech nižší než v letních měsících roku 2019. Největší meziroční rozdíly byly k vidění v červnu. Nejvíce zasaženými byly zejména Javoříčské jeskyně, kdy se opět potvrzují slova jejich vedoucího Ing. Martina Koudelky, o absenci skupinových zájezdů a Radniční věž Litovel, kde lze pokles přisuzovat nekonání hudebního festivalu Hanácké

Benátky, při jehož konání je prohlídka věže možná po celý den a zájem o ní je mezi účastníky festivalu velký (například v červnu 2019 tvořila návštěvnost Radniční věže Litovel, v den konání festivalu více než polovinu celkové červnové návštěvnosti). Nejvíce normálu se počty návštěvníků přiblížily v srpnu, kdy se všechny pohybovaly nad 90 % hodnot srpna 2019. V tomto měsíci dokonce Javoříčské jeskyně (stejně jako v červenci Státní hrad Bouzov) zaznamenaly vyšší počet návštěvníků než v předchozím roce.

6.3 Diskuse výsledků

Protože se rozhovory s regionálními aktéry cestovního ruchu uskutečnily více než 2 roky po zrušení opatření, která nejvíce zasahovala cestovní ruch, měli dotázaní respondenti dlouhodobý odstup od událostí a tím je mohly lépe zhodnotit.

Z dlouhodobého hlediska nastaly největší změny ve struktuře návštěvníků zejména při pohledu na zahraniční návštěvnost. Dle slov dotázaných regionálních aktérů došlo stejně jak v celé České republice, v turistických cílech ve sledovaném území v období pandemie k úbytku zahraničních návštěvníků a jejich počty se po skončení pandemie stále nevrátily do původních hodnot. Počty návštěvníků z roku 2022, tedy roku, kdy došlo již ke zrušení většiny opatření omezující zahraniční cestovní ruch se dle slov dotázaných pohybovaly asi na polovině počtu zahraničních návštěvníků z předpandemických let.

Dle Nekolného a Krajňáka (2021) v letních měsících roku 2020 došlo k navýšení domácího turismu, v porovnání s rokem 2019, a to zejména díky obtížím při cestování do zahraničí. Při pohledu na data o počtu návštěvníků v letních měsících vybraných turistických cílů, nelze jednoznačně tvrzení potvrdit nebo vyvrátit.

Fedyk a kol. (2022) hodnotili pandemii covidu-19 jako událost, která nabízela potenciál pro přehodnocení plánu rozvoje cestovního ruchu a provádění změn v činnosti aktérů cestovního ruchu. Tuto možnost v zamyšlení se nad změnou v provádění své činnosti využili i někteří dotázaní regionální aktéři ve sledovaném území. Především v době, kdy návštěvníci nesměli do vnitřních prostor se snažili najít alternativy, aby mohli své objekty provozovat.

V roce 2021, kdy začalo docházet k postupnému uvolňování opatření, které omezovala cestovní ruch, zaznamenala nárůst návštěvníků přírodní turistické cíle, v čele s Arboretem Bílá Lhota, které především v měsíci květnu a červnu

zaznamenalo rekordní počty návštěvníků. Tento jev byl možný pozorovat v cestovním ruchu napříč celým světem. Kdy se tzv. overturismus, což je označení pro jev turismu, kdy určitá místa navštěvuje nadměrné množství turistů, který s sebou nese nežádoucí efekty turismu, začal přesouvat z městských oblastí do oblastí přírodních.

7.ZÁVĚR

Pandemie způsobená onemocněním covid-19 byla výjimečnou událostí, která negativně zasáhla do všech odvětví lidské činnosti. Jedním z nejvíce zasažených odvětví pandemií bylo odvětví cestovního ruchu, a to jak v globálním, národním tak i regionálním měřítku. Protiepidemické opatření zaměřené na omezení mobility zásadně ovlivnila cestovní ruch. Pohled jednotlivých aktérů byl zjišťován pomocí polostrukturovaných rozhovorů.

Dle dotázaných aktérů ubylo v období pandemie ve sledovaném území zahraničních turistů a obdobně pomalým tempem se jejich počty po skončení pandemie vrací zpátky. Dotázaní aktéři rovněž zhodnotili své fungování během pandemie, zejména v období největších restrikcí, kdy nesměli své zařízení provozovat nebo jej mohli provozovat ale s velkými omezeními.

Většina došla k názoru, že opatření s sebou nenesla pouze negativa v podobě absence návštěvníků nebo výrazné snížení jejich počtu. Pozitiva viděli především v možnosti provedení údržbových prací, které by jinak probíhaly v přítomnosti návštěvníků nebo v příležitosti zamyslet se a vymyslet nové typy prohlídkových okruhů tak, aby splňovaly aktuální protiepidemická opatření, z nichž některé zůstaly v nabídce dodnes. Zároveň je tato situace ve většině případů donutila například realizovat prodej vstupenek v internetovém prostředí. Pandemie tedy přinesla do cestovního ruchu řadu inovací, například v podobě vytvoření nových prohlídkových okruhů, provádění menších skupin nebo rozmach v placení přes platební terminál.

Analýza dat o návštěvnosti ve sledovaném období let 2018 až 2022 přinesla několik zajímavých závěrů. Největší úbytek návštěvníků byl v meziročním srovnání zaznamenán v roce 2020. Přestože autoři některých českých článků tvrdili, že v letních měsících roku 2020 došlo k nárůstu domácího cestovního ruchu, na základě dat o návštěvnosti turistických cílů ve sledovaném území se nepodařilo toto tvrzení nijak potvrdit ani vyloučit. Zajímavý byl pohled na návštěvnost v roce 2021, kdy mezi jednotlivými turistickými cíli vznikaly rozdíly a jediným subjektem, kde byla v tomto roce návštěvnost vyšší bylo Arboretum Bílá Lhota, naopak zbytek subjektů zůstal stále pod hranicí návštěvnosti z let před pandemií. K původním

číslům se návštěvnost začala přibližovat až v roce 2022, který byl již ve znamení uvolnění většiny opatření, které cestovní ruch omezovaly.

Protiepidemické opatření zaměřené na omezení mobility zásadně ovlivnila cestovní ruch. Z dat o návštěvnosti a poznatků získaných v rozhovorech s aktéry cestovního ruchu ve sledovaném území však lze do budoucna vyvozovat, že toto ovlivnění snížilo návštěvnost turistických cílů v období pandemie, ale nikoliv z dlouhodobého hlediska. Jedná se tak pouze o záležitost, která domácí cestovní ruch omezila na krátkou dobu. Po jejím odeznění, jak již dnes data z posledních let napovídají, se počty návštěvníků pomalu vrací na úroveň hodnot před pandemií. To stejné ovšem nelze tvrdit i o zahraničních turistech. Z realizovaných rozhovorů vyplývá, že ti se v původních předpandemických počtech nevrátili, což koresponduje se situací ve zbytku ČR.

Práce a výzkum přinesli odpověď na otázky, jak jsou turistické cíle schopny přizpůsobit se krizi, která omezovala jejich působení na minimum. Otázkou do budoucna ale zůstává, za jak dlouho a jestli vůbec se vrátí v původních počtech zahraniční návštěvníci a nebo jestli většinu počtu návštěvníků budou i nadále tvořit návštěvníci domácí.

8. SUMMARY

The bachelor's thesis looks at assessing the impacts of the covid-19 pandemic on tourism in SO ORP Litovel. The aim of this work is to analyse these impacts, both by working with available data on the number of visitors to tourist destinations and by conducting face-to-face interviews with selected regional tourism actors.

Part of the work is characterization of the area and evaluation of their physical and cultural historical assumptions for tourism, short characterization of selected tourist destinations in the area of interest or also description of the course of the pandemic in the world and the Czech Republic. Interviews with selected regional tourism actors are being used to describe the effects of the pandemic on tourism. Questions in the interview were directed at both the individual actors (tourist destinations) and their visitors. Knowledge gained from the interviews was supplemented by statistics on the number of visitors to tourist destinations in selected years and subsequently analysed together.

The results of the work show that in the long term, the tourism carried out by persons from abroad has been the hardest hit. In contrast, the numbers of domestic visitors return to their original numbers after the end of the pandemic. Most regional actors agreed that the covid-19 pandemic had not only produced the negatives associated with the closure of their premises. They were particularly positive about the space to carry out maintenance work or the possibility to reflect on the change in the functioning of their equipment.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ALLAM. Chapter 2 - *The Second 50 days: A Detailed Chronological Timeline and Extensive Review of Literature Documenting the COVID-19 Pandemic From Day 50 to Day 100* [online]. [cit. 25.4.2024].

Dostupný na WWW: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128243138000024?via%3Dihub>

ARBORETUM BÍLÁ LHOTA. *O arboretu* [online]. [cit. 22.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.arboretumbilalhota.cz/o-arboretu>

ARCDATA PRAHA. *ArcČR® 4.2 Vybraná administrativní a statistická data o České republice*. [online]. [cit. 22.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.arcdata.cz/cs-cz/produkty/data/arccr>

BENCKO a kol. *Epidemie, pandemie: poučení z historie infekčních nemocí* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://hygiena.szu.cz/pdfs/hyg/2021/02/03.pdf>

BENJAMIN, Stefanie a kol. (2020): *"We can't return to normal": committing to tourism equity in the postpandemic age*. *Tourism Geographies*, 22(3): 476-483.

CZECHTOURISMa. *Cestovní ruch v Česku roste. Ve 3. čtvrtletí bylo turistů víc než před pandemií* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.czechtourism.cz/cs-CZ/af89fc64-8923-4159-ab05-0b40c702baca/article/cestovni-ruch-v-cesku-roste-ve-3-ctvrtleti-bylo-tu>

CZECHTOURISMb. *Cestovní ruch se přibližuje situaci před pandemií covidu-19, stále však chybí zahraniční turisté* [online]. [cit. 17.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.czechtourism.cz/cs-CZ/292e948a-0baf-48d1-9a6c-d4d0dc046951/article/cestovni-ruch-se-priblizuje-situaci-pred-pandemií>

CZECHTOURISMc. *Návštěvnost HUZ – podrobná data 2012 – 2023 Q* [online]. [cit. 27.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://tourdata.cz/data/navstevnost-huz-2012-2022/>

CZECHTOURISMd. *Krajské reporty* [online]. [cit. 25.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://tourdata.cz/temata/data/turisticke-cile/navstevnost-turisticky-ch-cilu-turisticke-cile/krajske-reporty/>

ČSÚ: *Historický lexikon České republiky 1869-2005*. [online]. [2006] [cit. 17.4.2024]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-ceske-republiky-2001-8771jn6lu9>

ČSÚa. *Číselník obcí s rozšířenou působností (CISORP)* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/ciselnik_obci_s_rozsirenou_pusobnosti_-cisorp-

ČSÚb. *Počet obyvatel – vybrané území* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM14&str=v239&u=v239_VUZEMI_65_71

ČSÚc. *Věkové složení obyvatel podle pohlaví a základních věkových skupin* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=606&katalog=33156&pvo=DEM01a&pvo=DEM01a&pvokc=100&pvoch=3123&evo=v2137!_IK-K-ORP_1&c=v3~2__RP2022MP12DP31

ČSÚd. *Covid-19 citelně postihl ekonomiku cestovního ruchu* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/covid-19-citelne-postihl-ekonomiku-cestovniho-ruchu>

ČSÚe. *TSA - Hlavní ukazatele národního hospodářství a cestovního ruchu v ČR* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/tsa_hlavni_ukazatele_narodniho_hospodarstvi_a_cestovniho_ruchu

ČSÚf. *Základní pojmy a definice* [online]. [cit. 26.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>

DEMEK, Jaromír, a kol. (1987): *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. Brno: Academia.

DOBRÁ, Miluše (2020): *5. aktualizace územně analytických podkladů ORP Litovel*. Litovel: Městský úřad Litovel

FEDYK, Wojciech a kol. (2022): *How Did the COVID-19 Pandemic Affect Functional Relationships in Activities between Members in a Tourism Organization? A Case Study of Regional Tourism Organizations in Poland*. Sustainability 14(19): 1-20.

FIALOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Martina (2021): *Změna cestovatelského chování během pandemie*. Geografické rozhledy, 31(1): 24-25.

HRAD BOUZOV. *Aktuální opatření k zamezení šíření COVID-19 na objektech ve správě Národního památkového ústavu* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.hrad-bouzov.cz/cs/zpravy/67891-aktualni-opatreni-k-zamezeni-sireni-covid-19-na-objektech-ve-sprave-narodniho-pamatkoveho-ustavu>

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST LITOVELSKÉ POMORAVÍ. *Vodstvo* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://litovelskepomoravi.nature.cz/vodstvo>

IROZHLAS. *Karlštejn, Hluboká nebo Bouzov. Státní hrady a zámky budou do odvolání uzavřeny, sezona začne později* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/cestovani/koronavirus-v-cesku-v-cr-hrady-zamky-novinky-aktualne-pamatkovy-ustav_2003101331_ako

IROZHLAS. *V Česku jsou první tři nakažení koronavirem. Všichni přicestovali ze severní Itálie* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-ceska-republika-covid-19-adam-vojtech-prvni-nakaza-tri-pripady_2003011601_vtk

KOPŠO, Emil. a kol. (1992): *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, ISBN 80-08-00346-4.

MĚSTO LITOVEL. *Slavnostní otevření muzea harmonik na Záložně* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.litovel.eu/cs/urad/uredni-deska/aktualni-informace/slavnostni-otevreni-muzea-harmonik-na-zalozne.html>

MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. *Tranzitní železniční koridory* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.mdcz.cz/Dokumenty/Drazni-doprava/Zeleznicni-infrastruktura/Tranzitni-zeleznicni-koridory>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vláda na tři týdny zakázala pohyb mezi okresy. Omezení má zabránit šíření agresivních mutací koronaviru* [online]. [cit. 17.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-na-tri-tydny-zakazala-pohyb-mezi-okresy-omezeni-ma-zabranit-sireni-agresivnich-mutaci-koronaviru.aspx>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Od čtvrtek nebudou povinné respirátory ve veřejné dopravě* [online]. [cit. 17.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://mzd.gov.cz/tiskove-centrum-mz/od-ctvrtka-nebudou-povinne-respiratory-ve-verejne-doprave/>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19?utm_source=general&utm_medium=widget&utm_campaign=covid-19

MLADEČSKÉ JESKYNĚ. *Informace a přístup* [online]. [cit. 22.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://mladecske.caves.cz/>

NEKOLNÝ, Lukáš a KRAJŇÁK, Tomáš (2021): *Dopady pandemie na turismus a rekreaci*. Geografické rozhledy, 31(1): 20-23

NOVINKY.CZ. *Na Olomoucku uzavřeli kvůli koronaviru 21 obcí* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.novinky.cz/clanek/koronavirus-hygienici-dali-litovel-unicov-a-cervenku-na-olomoucku-do-izolace-40316778>

OUR WORLD IN DATA. *Coronavirus (COVID-19) Cases* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://ourworldindata.org/covid-cases>

PÁSKOVÁ, Martina a Josef ZELENKA. (2012): *Cestovní ruch výkladový slovník (2. vydání)*. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM. *Obce s rozšířenou působností* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.risy.cz/cs/krajske-ris/zlinsky-kraj/verejna-sprava/spravni-cleneni/obce-s-rozsir-pusobnosti>

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM. *Správní členění kraje* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.risy.cz/cs/krajske-ris/olomoucky-kraj/verejna-sprava/spravni-cleneni>

RYGLOVÁ, Kateřina (2007): *Cestovní ruch (soubor studijních materiálů) 2.vydání*. Ostrava: Key Publishing

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC. *Mapy staveb* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: [https://www.rsd.cz/mapa-staveb###stavby?filters \[\] =StavbyRealizace](https://www.rsd.cz/mapa-staveb###stavby?filters [] =StavbyRealizace)

SLABÁ, Jitka (2022): *Vládní boj proti pandemii: přehled opatření vydaných v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19 v Česku v letech 2020 a 2021*. *Demografie*, 64 (2): 175-196.

STATISTA. *Number of international tourist arrivals in the United States from 2000 to 2020, by travel purpose*. [online]. [cit. 26.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.statista.com/statistics/1012918/united-states-inbound-tourists-by-purpose/>

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV, ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. *COVID-19: úvod, inkubační doba, původce a sezónnost onemocnění* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY a kol. *Vládní usnesení související s bojem proti epidemii - rok 2020* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://vlada.gov.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/vladni-usneseni-souvisejici-s-bojem-proti-epidemii-koronaviru-rok-2020-186999/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY a kol. *Vládní usnesení související s bojem proti epidemii - rok 2021* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://vlada.gov.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/vladni-usneseni-souvisejici-s-bojem-proti-epidemii---rok-2021-193536/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY a kol. *Vládní usnesení související s bojem proti epidemii - rok 2022* [online]. [cit. 20.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://vlada.gov.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/vladni-usneseni-souvisejici-s-bojem-proti-epidemii-180608/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuální opatření* [online]. [cit. 17.4.2024]. Dostupný na WWW: https://vlada.gov.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/mimoradna-a-ochranna-opatreni-_co-aktualne-plati-180234/

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Protiepidemická opatření* [online]. [cit. 19.4.2024]. Dostupný na WWW: https://vlada.gov.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/mimoradna-a-ochranna-opatreni-_co-aktualne-plati-180234/

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozhodnutí vlády o zákazu volného pohybu osob* [online]. [cit. 16.4.2024]. Dostupný na WWW: <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/rozhodnuti-vlady-o-zakazu-volneho-pohybu-osob-180358/>

VYSTOUPIL, Jiří a kol. (2006): *Atlas cestovního ruchu České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. ISBN 80-239-7256-1

VYSTOUPIL, Jiří a Martin ŠAUER (2006): *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. ISBN 80-210-4205-2

VYSTOUPIL, Jiří, Martin ŠAUER a kol. (2011): *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN 978-80-7380-340-7

VYSTOUPIL, Jiří, ŠAUER, Martin a Andrea HOLEŠINSKÁ (2015): *Cestovní ruch*. Brno: Masarykova univerzita.

WHO. *Coronavirus disease (COVID-19)* [online]. [cit. 17.4.2024]. Dostupný na WWW: https://www.who.int/health-topics/coronavirus?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR1srwH-k2xb_4G_m4MTSGoIDhdjzNfFrqytiM8V_eVytcsPaclU9Pr1VO8_aem_ATs2BaNlyYsEkaldG_xRR1MchqxtSQbGPfb1159E7_I_ZnS4_L2TLaNOBbzAEOwvWGcbKIaQpCuGXjMU0nh4iOtA#tab=tab_

ZENCKER, Sebastian a KOCK, Florian (2020): *The coronavirus pandemic – A critical discussion of a tourism research agenda*. *Tourism management*, 81 (2020), article 104164.